

eul_wid: qng-ad

Ἑρμογένης ὁ Ταρσεύς · Hermogenes of Tarsus

On the Stances

Περὶ στάσεων

Period: Ῥωμαϊκή [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα τεχνική [Atticizing Technical](#)
Domain: Ῥητορική [Oratory](#)
Format: Λόγος [Oration](#)

- 1 (τ) ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, ἃ τὴν ῥητορικὴν συνίστησι καὶ τέχνην ποιεῖ, καταληφθέντα τε ἐξ ἀρχῆς δηλαδὴ καὶ συγγυμνασθέντα τῷ χρόνῳ σαφῆ τε τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα τῷ βίῳ κὰν ταῖς βουλαῖς κὰν τοῖς δικαστηρίοις καὶ πανταχοῦ, μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ τὸ περὶ διαιρέσεως αὐτῶν καὶ ἀποδείξεως, λέγω δὲ οὐ τῆς ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς εἶδη καὶ ἀπὸ τῶν ὅλων εἰς μέρη· μικρὸν μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦτο μέρος ῥητορικῆς· ἀλλ' οὐ περὶ τούτων νυνί, περὶ δὲ τῆς τῶν πολιτικῶν ζητημάτων διαιρέσεως εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια ὁ λόγος γινέσθω· ἔστι δὲ σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ περὶ εὐρέσεως, πλὴν ὅσον οὐ πάντα ἔχει τὰ περὶ εὐρέσεως. Καὶ πρῶτόν γε, ὃ τι ἔστι πολιτικὸν ζήτημα, ῥητέον· ἔστι τοίνυν ἀμφισβήτησις λογικὴ ἐπὶ μέρους ἐκ τῶν παρ' ἐκάστοις κειμένων νόμων ἢ ἐθῶν περὶ τοῦ νομισθέντος δικαίου ἢ τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ συμφέροντος ἢ καὶ πάντων ἅμα ἢ τινῶν· τὸ γὰρ ὡς ἀληθῶς τε καὶ καθόλου καλὸν ἢ συμφέρον ἢ τὰ τοιαῦτα ζητεῖν οὐ ῥητορικῆς. Τὴν δὲ ἀμφισβήτησιν ταύτην ἀνάγκη περὶ τε πρόσωπα γίνεσθαι καὶ πράγματα· ὧν πλείστη δὴπου διαφορὰ, ἦν τοῖς ἐπιγνοῦσι ῥάδιον ἢ δὴ τὰς διαιρέσεις συνιδεῖν τὰς εἰς τὰ κεφάλαια τῶν ζητημάτων καὶ ὅσα ὅλως διαιρεῖσθαι δύναται. Τῶν οὖν προσώπων τὰ μὲν ἔστιν οἷα καὶ δύνασθαι ἐξετάζεσθαι, τὰ δὲ οὐ, τόπον δὲ ἄλλως ἐπέχει προσώπου. τῶν δ' αὖ ἐξεταζομένων ἰσχυροτάτην μὲν ἔχει δύναμιν τὰ ὠρισμένα καὶ κύρια, οἷον ὁ Περικλῆς, ὁ Δημοσθένης καὶ τὰ τοιαῦτα· δευτέραν δὲ τὰ πρὸς τι, οἷον πατήρ, υἱός, δοῦλος, δεσπότης· τρίτην τὰ διαβεβλημένα, οἷον ἄσωτοι, μοιχοί, κόλακες· τετάρτην τὰ ἠθικά, οἷον γεωργοί, λίχνοι καὶ τὰ ὅμοια· πέμπτην τὰ κατὰ συμπλοκὴν δύο προσηγοριῶν, οἷον νέος πλούσιος, τούτων γὰρ ἐκάτερον ἰδίᾳ μὲν σμικρὸν ἢ οὐδὲν ἰσχύει, συμπλακέντα δὲ εἰς ἓν ἄμφω δύναται κρίσιν ἀναδέξασθαι· ἕκτην τὰ κατὰ συμπλοκὴν προσώπου καὶ πράγματος, οἷον μειράκιον καλλωπιζόμενον φεύγει πορνείας· ἑβδόμην τὰ ἀπλᾶ προσηγορικά, οἷον στρατηγός, ῥήτωρ. ταυτὶ δὲ δῆλον μὲν ὡς καὶ καθ' ἓν ἐμπίπτει τοῖς ζητήμασι καὶ κατὰ πλείονα. αὐτίκα ὁ Δημοσθένης καὶ πατήρ ἦν δὴπου καὶ ῥήτωρ καὶ πρεσβευτής, ἥδη δὲ καὶ στρατιώτης· ὅθεν καὶ μεῖζονα ἔχει δύναμιν τὰ ὠρισμένα καὶ κύρια· ἀλλὰ δεῖ περὶ ἐκάστου τῆς δυνάμεως ἰδίᾳ γνόντα χρῆσθαι, ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῶ. Τὰ μὲν οὖν ἐξεταζόμενα τῶν προσώπων ταῦτα, καὶ δεῖ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἀκολουθοῦντα τόποις χρῆσθαι τοῖς ἐμπίπτουσιν. οὐκ ἐπιδέχεται δὲ ἐξέτασιν τὰ τε ἀόριστα, οἷον τὸ τίς, καὶ τὰ ἰσάζοντα διόλου, οἷον δύο νέοι πλούσιοι εἰ ἐπὶ τῷ κρίνοιν ἀλλήλους· ὃ γὰρ ἂν τις εἴπη κατὰ τοῦ ἐτέρου, ἔσται τοῦτο καὶ κατὰ τοῦ ἐτέρου. ^[45]

Ὡςπερ δὲ τῶν προσώπων, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἔστι διαφορά. καὶ ἰσχυροτάτην μὲν ἐξέτασιν ἐπιδέχεται ταῦτα, ἐφ' οἷς τις αὐτὸς ὡς ποιήσας κρίνεται, ὡς ὁ θάπτων τὸ νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ' ἐρημίας καὶ φωραθεὶς καὶ φόνου φεύγων· δευτέραν δέ, ὅταν ἐτέρου πράξαντος ἄντικρυς εἰς αὐτὸν ἀναφέρηται τὸ κρινόμενον, οἷον τρισαριστέως εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι καὶ κρίνεται προδοσίας· τρίτην, ἃ μεταξὺ τούτων ἐστίν, οἷον ἔγραψεν ὁ Περικλῆς εἰς δέον ἀνηλωκέναι πεντήκοντα τάλαντα, καὶ Ἀρχίδαμος δώρων φεύγει· τὸ γὰρ τῶν πεντήκοντα τάλαντων ἀναφέρεται μὲν ἄντικρυς εἰς αὐτὸν οὐδαμῶς, διὰ δὲ τὰ ἄλλα καὶ τοῦτο ἐνδέχεται ἐξετασθῆναι ὡς ἀναφερόμενον. ἀπέοικε δὲ οὐδὲν τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ὁ ἄσωτος ὁ ἐπὶ τῷ πατρὶ ἀφανεῖ γενομένῳ φόνου φεύγων· καὶ οὐκ ἀγνοῶ γε, ὡς ῥήθησαν τινὲς μὴ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα κρινόμενον, θαυμάζω δέ, εἰ μὴ κρινομένου πράγματος αἰτίαν τις ἀποδώσει καὶ τὸ λεγόμενον χρῶμα, ἀπολογήσεται δὲ οἷμαι ὁ ἄσωτος καὶ ἐρεῖ τι. Πρᾶγμα δὲ οὐ κρίνεται κατὰ γε ἐμὲ τὸ ἐξισάζον μόνον, οἷον πένης καὶ πλούσιος ἑκάτεροι ὠραίας ἔχοντες γυναῖκας κατὰ ταῦτὸν ἄμφω πεφωράκασιν ἀλλήλους ἐξιόντας ἐκ τῶν ἀλλήλων οἰκιῶν καὶ μοιχείας ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσιν· ἐνταῦθα γὰρ αὖ πάλιν τὰ μὲν πρόσωπα διαλλάττοντα ἐπιδέχεται ἐξέτασιν, τὰ πράγματα δὲ οὐ διὰ τὸ ἰσάζειν. Μετὰ ταῦτα τοίνυν ἔστιν ἐξ αὐτῶν ἐπιγινῶναι τὰ τε συνεστῶτα καὶ διαιρεῖσθαι δυνάμενα τῶν ζητημάτων καὶ ὅσα μὴ συνέστηκε. τὰ μὲν γὰρ ἦτοι ἄμφω καὶ πρόσωπον ἔχοντα καὶ πρᾶγμα κρινόμενον ἢ τὸ ἕτερόν γε πάντως καὶ τοὺς ἐξ ἑκατέρου μέρους λόγους σὺν τῷ πιθανῷ διαφόρους τε καὶ ταῖς πίστεσιν ἰσχυροῦς, ἔτι τε—ὅπερ ἐστὶ παρὰ τοῖς δικασταῖς—τὸ τῆς κρίσεως ἀφανὲς καὶ μὴ προειλημμένον δυνάμενόν τε πέρασ λαβεῖν συνέστηκε· τὰ δ' οὐτινοσοῦν τούτων ἐνδεᾶ ταῦτα ἀσύστατά ἐστιν. εἰρήσεται δὲ καὶ κατ' εἶδος. Καὶ πρῶτόν γε ἀσυστάτων εἶδος τὸ μονομερές, ὃ τὰ τῶν λόγων μὴ ἐκατέρωθεν ἰσχυρά, οἷον πορνοβοσκὸς δέκα νέους κωμάζοντας ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὄρυγμα ποιήσας ὑποδεξάμενος ἀπέκτεινε καὶ φεύγει φόνου. — Δεύτερον τὸ ἰσάζον διόλου, οἷον δύο νέοι πλούσιοι ὠραίας ἔχοντες γυναῖκας κατὰ ταῦτὸν ἄμφω πεφωράκασιν ἀλλήλους ἐξιόντας ἀπὸ τῶν ἀλλήλων οἰκιῶν καὶ μοιχείας ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσι. — Τρίτον κατὰ τὸ ἀντιστρέφον, οἷον ἀπῆται τις δάνειον καὶ τόκους, ὃ δὲ παρακαταθήκην φάσκων ἔχειν οὐκ ὀφείλειν ἔλεγε τόκους· μεταξὺ πεποίηται χρεῶν ἀποκοπὰς ὁ δῆμος, καὶ ὃ μὲν ὡς παρακαταθήκην ἀπαιτεῖ, ὃ δὲ ὡς χρέος οὐκ ὀφείλειν ἔτι φησίν. ἐνταῦθα γὰρ οὔτε διάφορα οὔτε ἰσχυρά τὰ τῶν πίστεων αὐτοῖς περιπετεῖς γὰρ τοῖς ἑαυτῶν ἄμφω γίνονται λόγοις. ^[95]

- 1 (100) —Τέταρτον κατὰ τὸ ἄπορον, οὗ μὴ ἔστι λύσιν λαβεῖν μηδὲ πέρασ, οἷον Ἀλέξανδρος ὄναρ εἶδεν ὄνειροις μὴ πιστεύειν καὶ βουλεύεται· ὃ τι γὰρ ἂν συμβουλευῇ τις ἐνταῦθα, τὸ ἐναντίον αὐτοῦ περανεῖ. — Πέμπτον κατὰ τὸ ἀπίθανον, οἷον εἰ Σωκράτην τις πλάττει πορνοβοσκοῦντα ἢ Ἀριστείδην ἀδικοῦντα. — Ἑκτον κατὰ τὸ ἀδύνατον, οἷον εἰ Σιφνίους ἢ Μαρωνεῖτας λέγει τις περὶ ἀρχῆς τῶν Ἑλλήνων βουλεύεσθαι ἢ τὸν Πύθιον ψεύδεσθαι. — Ἑβδομον κατὰ τὸ ἄδοξον, οἷον ἐκμισθώσας τις τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα τὸν μισθὸν οὐκ ἀπολαμβάνων δικάζεται τῷ μισθωσαμένῳ. — Ὅγδοον κατὰ τὸ ἀπερίστατον, οἷον ἀποκηρύσσει τις τὸν υἱὸν ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ. Ταῦτα γὰρ οὐκ ἂν εἴη ζητήματα. Παρὰ δὲ ταῦτα εἶδη ἔστιν ἕτερα ἐγγὺς μὲν ἀσυστάτων, μελετώμενα δὲ ὅμως. πρῶτον μὲν τὸ ἑτερορρεπές, οἷον καταφυγόντος Κριτίου ἐπὶ τὰς Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος εἰκόνας βουλεύονται Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ ἀποσπᾶν· τουτὶ γὰρ μονομερές μὲν οὐκ ἔστιν, ἑτερορρεπές δέ. — Εἵτα τὸ κακόπλαστον, οἷον μετὰ τὴν Νικίου ἐπιστολὴν γράφει τις Κλέωνα στρατηγεῖν, ἢ πάλιν πρόκειται Μαρδονίῳ ἀναχωρήσαντι μετὰ τὴν ἥτταν ἀπολογία παρὰ βασιλεῖ· ἢ πλάσις γὰρ ἡμάρτηται παραπλησίως ἐπ' ἀμφοῖν, ἐπεὶ τεθναῖσι γε δήπου Κλέων τε πρὸ τῶν Σικελικῶν καὶ Μαρδόνιος πρὶν ἢ ἐπανελθεῖν τοὺς διαφυγόντας τῶν Περσῶν. — Ἔστιν ἐν τούτοις καὶ τὸ προειλημμένον τῇ κρίσει, οἷον μηδενὸς ἐπιγινῶναι δυναμένου τὴν ἄνοδον τὴν ἐπὶ τὸν τύραννον ἔδειξε γυνὴ τις τῷ ἑαυτῆς ἀνδρὶ, ὃ δὲ

ἀνελθὼν ἀπέκτεινεν ἐκεῖνον καὶ μοιχείας αὐτῇ ἐγκαλεῖ· θαυμάζω γάρ, εἴ τις αὐτῆς καταψηφιεῖται, κἂν ἐλεγχθῇ μεμοιχευμένη, δι' ἣν ὁ τύραννος ἀνήρηται. — Τάχα δ' ἂν καὶ παρὰ ταῦτα εἶδη τινὰ εὐρεθείη ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλὰ περὶ γε τῆς τῶν συνεστῶτων διαιρέσεως ἤδη λεκτέον. εἵδους γὰρ ἔνεκα προβλημάτων καὶ τρόπου περιέργου ἂν εἴη λέγειν ἐν τῷ παρόντι· τὰ μὲν γὰρ εἶδη καὶ τοὺς τρόπους διὰ τοῦτο μανθάνομεν δήπου, ἵνα ταῖς οἰκείαις ιδέαις τῶν λόγων χρώμενοι τὰ προβλήματα μελετῶμεν, οἷον δικανικῶς τὸ δικανικὸν καὶ συμβουλευτικῶς τὸ συμβουλευτικὸν καὶ ἐπιδεικτικῶς τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ ἕκαστον ὡς προσήκει προσφόρως τοῖς ὑποκειμένοις· τοὺς δὲ μήπω περὶ ψιλῆς διαιρέσεως τῆς εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια τῶν ζητημάτων ἐπεσκεμμένους μὴδ' αὐτὸ τοῦτο διὰ τὰς λεγομένας στάσεις τῶν προβλημάτων εἰδόμενος ἀμήχανον δήπου τῶν προειρημένων τι καλῶς γινώσκειν. διδάσκειν οὖν πρό γε ἐκείνων τὸν περὶ ιδεῶν λόγον καὶ πάντῃ ἀνόητον, ἄλλως τε κἂν ἐπιχειρήσωμέν τι λέγειν περὶ αὐτῶν νυνί, πλείων ἂν ἡμῖν ὁ τοῦ παρέργου λόγος ἢ ὁ τοῦ ἔργου γένοιτο· πραγματείας γὰρ ἰδίας καὶ οὐ σμικρᾶς, εἰ μὴ καὶ τῆς μεγίστης καὶ τελεωτάτης, ἐστὶν ὁ περὶ τε τῶν ιδεῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐκάστης λόγος. ^[145]

1 (150) νῦν οὖν περὶ ἐκείνης τῆς διαιρέσεως λεκτέον τῆς εἰς τὰ κεφάλαια. Διαιρήσει τοίνυν ὀρθῶς ὁ τὴν τε διαφορὰν καὶ τὴν δύναμιν τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἔτι τὴν λεγομένην στάσιν ἐπιγνοὺς τοῦ ζητήματος. ὅθεν μὲν γὰρ εἴρηται στάσις, εἴτε ἀπὸ τοῦ στασιάζειν τοὺς ἀγωνιζομένους εἴτε ὁθενοῦν, ἑτέροις ἐξετάζειν παρήμι· ὄνομα δὲ ἀφείς εἶναι τοῦτο κοινὸν ἢ καὶ συμβεβηκὸς τῶν ζητημάτων ἀπάντων, ὅπως τοῦτο ἐπιγνωσόμεθα τὴν μέθοδον ἐνταυθοῖ προθεῖς ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως τῶν κεφαλαίων ἀπὸ στοχασμοῦ, ἀναγκαίως, ὡς αὐτὸ δηλώσει· ἐφεξῆς δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων λελέγεται. Ἡ δ' οὖν μέθοδος ἐστὶν ἡδε. ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ Παντὸς οὐτινοσοῦν προτεθέντος ζητήματος, εἰ συνεστήκοι, ἐπισκοπεῖν δεῖ τὸ κρινόμενον, εἰ ἀφανὲς ἐστὶν ἢ φανερόν. ^[1]

2 (τ) κἂν μὲν ἀφανὲς ᾖ, στοχασμὸς ἔσται· ἔστι γὰρ στοχασμὸς ἀδήλου πράγματος ἔλεγχος οὐσιώδους ἀπὸ τινος φανεροῦ σημείου [ἢ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον ὑποψίας], οἷον πεφώραται τις θάπτων νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ' ἐρημίας καὶ φόνου φεύγει· ἀπὸ γὰρ τοῦ θάπτειν φανεροῦ ὄντος ἀφανὲς τι πρᾶγμα ζητοῦμεν οὐσιωδῶς τὸ τίς ὁ φονεύσας. Ἄν δὲ ᾖ φανερόν τὸ κρινόμενον, πάλιν ἐπισκεπτέον, εἰ τέλειόν ἐστιν ἢ ἀτελές· λέγω δὲ ἀτελές, ὃ προστεθέντος τινὸς ὡς λείποντος ὄνομά τε εὐθὺς γίνεται καὶ οὐκέτι ἔχει ζήτησιν οὐδεμίαν τὸ πρᾶγμα· ἂν γὰρ ᾖ τοιοῦτον, ὀρικὴν ποιήσει τὴν στάσιν· ἔστι γὰρ στάσις ὀρικὴ ὀνόματος ζήτησις περὶ πράγματος, οὗ τὸ μὲν πέπρακται, τὸ δὲ λείπει πρὸς αὐτοτέλειαν τοῦ ὀνόματος· οἷον ἐξ ἱεροῦ ἰδιωτικά τις ὑφείλετο χρήματα, νόμου κελεύοντος τὸν μὲν ἱερόσυλον τεθνάναι, τὸν δὲ κλέπτην διπλᾶ δίδόναι, ὡς ἱερόσυλος ὑπάγεται, ὃ δὲ κλέπτης εἶναι λέγει· ἐὰν γὰρ προστεθῇ τὸ καὶ ἱερὰ εἶναι τὰ χρήματα, σαφὴς γε οὗτος ἱερόσυλος καὶ οὐκέτι ἔχει τὸ πρᾶγμα ζήτησιν. Ἄν μέντοι φανερόν ᾖ καὶ τέλειον τὸ κρινόμενον, ἡ ζήτησις περὶ τὴν ποιότητα τοῦ πράγματος ἴσταται, οἷον εἰ δίκαιον, εἰ νόμιμον, εἰ συμφέρον ἢ τι τῶν τούτοις ἐναντίων. καὶ ὄνομα μὲν γενικὸν τούτῳ ποιότητος, ἥτοι δὲ περὶ τι πρᾶγμα ἔχει τὴν ζήτησιν ἢ περὶ ῥητόν· κἂν μὲν περὶ ῥητόν, νομικὴν ποιεῖ τὴν στάσιν, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν, ἂν δὲ περὶ πρᾶγμα, λογικὴν. — Διαιρήσεις δὲ καὶ τοῦτο δίχα· ἢ γὰρ περὶ μέλλοντος πράγματος ἔχει τὴν ζήτησιν ἢ περὶ τινος ἤδη γεγονότος· κἂν μὲν περὶ μέλλοντος, ἔσται πραγματικὴ· πραγματικὴ γάρ ἐστὶν ἀμφισβήτησις περὶ πράγματος μέλλοντος, εἰ δεῖ γενέσθαι τόδε τι ἢ μὴ γενέσθαι, δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι, οἷον βουλεύονται Ἀθηναῖοι, εἰ χρὴ θάπτειν τοὺς ἐν Μαραθῶνι πεσόντας τῶν βαρβάρων. — Ἄν μέντοι πεπραγμένον ᾖ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἤδη, κοινὸν μὲν ὄνομα τούτῳ δικαιολογία, ὡς περ ἐκείνῳ ποιότητος. πάλιν δ' αὖ καὶ τοῦτο διαιρήσεις δίχα· ἢ γὰρ ἐρεῖ τι πεποιηκέναι ὡς ἀδίκημα ὁ φεύγων καὶ κατὰ τι κεκωλυμένον ἢ οὐ· κἂν μὲν μηδαμῶς φάσκη κεκωλῦσθαι τὸ πεπραγμένον,

ἀντίληψιν ποιεῖ· ἔστι γὰρ ἀντίληψις ἀνευθύνου πράγματος εἶναι δοκοῦντος ὡς ὑπευθύνου κατηγορία, οἷον γεωργὸς φιλοσοφοῦντα τὸν υἱὸν ἀποκηρύσσει. — Ἐὰν δὲ ὁμολογῇ τι πεποιηκέναι ὡς ἀδίκημα, ὄνομα μὲν ἄλλιν γενικὸν τούτῳ ἀντίθεσις, διαιρήσομεν δὲ οὕτω καὶ τοῦτο· ἦτοι γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται πᾶν ὁ φεύγων τὸ γεγονὸς ἢ εἰς τι τῶν ἔξωθεν αὐτὸ μεθίστησι· κἂν μὲν εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται, ποιεῖ ἀντίστασιν· γίνεται γὰρ ἀντίστασις, ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεποιηκέναι τι ὡς ἀδίκημα ἀνθιστᾷ ἕτερόν τι εὐεργέτημα δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος πεπραγμένον. ^[45]

2 (50) ἂν δὲ εἰς τι τῶν ἔξωθεν, ἦτοι εἰς αὐτὸν τὸν παθόντα ἢ εἰς ἄλλο τι· κἂν μὲν εἰς τὸν παθόντα, ποιεῖ ἀντέγκλημα· γίνεται γὰρ ἀντέγκλημα, ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεποιηκέναι τι ὡς ἀδίκημα ἀντεγκαλῇ τῷ πεπονθότι ὡς ἀξίῳ παθεῖν, ἃ πέπονθεν. ἂν δὲ εἰς ἕτερόν τι μεθιστᾷ, ἄλλιν διαιρετέον· ἢ γὰρ εἰς ὑπεύθυνόν τι δυνάμενον γενέσθαι πρᾶγμα ἢ πρόσωπον μεθίστησι τὸ ἔγκλημα ὁμολογῶν τι πεποιηκέναι ὡς ἀδίκημα καὶ ποιεῖ μετὰστασιν, ἢ εἰς οὐ δυνάμενον ὑπεύθυνον γενέσθαι, ἀνεύθυνον δὲ πάντη, καὶ πεποίηκε συγγνώμην. μεταστάσεως μὲν παράδειγμα ὁ πρεσβευτής, ὃν εἶσω τριάκοντα ἡμερῶν δέον ἐξίεναι λαβόντα παρὰ τοῦ ταμίου χιλίας δραχμὰς εἰς ἐφόδιον, μὴ λαβὼν καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐξελθὼν, εἶτα κρινόμενος συγγνώμης δὲ παράδειγμα οἱ δέκα στρατηγοὶ οἱ διὰ τὸν χειμῶνα μὴ ἀνελόμενοι τὰ σώματα καὶ κρινόμενοι. εἰ δὲ τις ἡμῖν τι περὶ τούτων ἀμφισβητεῖ, συγγνώμης λέγω καὶ μεταστάσεως, ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ ἀντιθέσεως λελέξεσθαι. τὰς μὲν οὖν λογικὰς τῶν στάσεων ἐκ τούτων ἐπιγνωσόμεθα· τὰς δ' αὖ νομικὰς οὕτω. πρῶτον μὲν περὶ ῥητὰ ἀνάγκη τὴν ζήτησιν ἐνταῦθα γίνεσθαι· ῥητὰ δὲ λέγω οἷον νόμους, διαθήκας, ψηφίσματα, ἐπιστολάς, κηρύγματα ὠρισμένα, πάντα ἀπλῶς τὰ ἐν ῥητοῖς. ταύτην δὲ τὴν ζήτησιν ἦτοι περὶ ἐν ἢ καὶ πλείονα γίνεσθαι συμβαίνει· ῥητὰ· λέγω δὲ πλείονα, κἂν ἐν τι ῥητὸν εἰς δύο μέρη διαιρῇται καὶ μέρει μὲν ὁ ἕτερος, μέρει δὲ ὁ ἕτερος τῶν δικαζομένων χρώμενοι φαίνωνται. ἂν μὲν οὖν ἢ περὶ ἐν ῥητὸν ἢ ζήτησις, ἦτοι περὶ τὰς τούτου διανοίας καὶ μόνας ἢ καθ' αὐτὸ θάτερον τῶν μερῶν, ῥητὸν καὶ διάνοια γίνεται· γίνεται γὰρ ῥητὸν καὶ διάνοια, ὅταν, τοῦ ἐτέρου τὸ ῥητὸν προβαλλομένου καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν γε τοῦ διώκοντος, θάτερον μέρος χρῆται ταῖς διανοίαις· οἷον ξένος ἐπὶ τὸ τεῖχος εἰ ἀνέλθοι, τεθνάτω, πολιορκίας οὐσης ἀνελθὼν τις ἠρίστευσε καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. ἢ τοῦτο μὲν οὐχί, τῷ ῥητῷ δὲ παρατίθησιν τι πρᾶγμα εἰς ταῦτ' ἄγων τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ καὶ ποιεῖ συλλογισμόν· ἔστι γὰρ συλλογισμὸς ἀγράφου πράγματος πρὸς ἔγγραφον παράθεσις εἰς ταῦτ' ὁ συνάγοντός τις τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ· οἷον τὸν ἐξ ἐταίρας μὴ λέγειν, ἐκ πόρνου τινὰ γεγονότα λέγειν κωλύει τις. Εἰ μέντοι περὶ δύο ῥητὰ ἢ καὶ πλείονα ἢ καὶ ἐν εἰς δύο διαιρούμενον ἢ ζήτησις εἴη, ἀντινομία γίνεται· ἔστι γὰρ ἀντινομία δύο ἢ καὶ πλείονων ῥητῶν ἢ καὶ ἐνὸς διαιρουμένου μὴ φύσει ἐναντίων κατὰ περίστασιν δὲ μάχῃ· καὶ ὅλως διπλῇ τίς ἐστι ζήτησις ῥητοῦ καὶ διανοίας· οἷον ὁ ἀποκήρυκτος μὴ μετεχέτω τῶν πατρῶν καὶ ὁ ἐπιμείνας χειμαζομένην νηὶ δεσπότης ἔστω τῆς νεώς, ἀποκήρυκτος ἐπέμεινε χειμαζομένην νηὶ καὶ εἵργεται αὐτῆς ὡς πατρώας. ^[95]

2 (100) τοῦ δὲ κατὰ διαίρεσιν ῥητοῦ ποιοῦντος ἀντινομίαν παράδειγμα τόδε· ἡ βιασθεῖσα ἢ γάμον ἢ θάνατον αἰρεῖσθω τοῦ βιασαμένου, δύο τις κατὰ ταῦτ' ἐβιάσατο κόρας, καὶ ἡ μὲν γάμον αὐτοῦ, ἡ δὲ θάνατον αἰρεῖται. Ἡ μὲντοι ἀμφιβολία καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματός ἐστι φανερά· ἔστι γὰρ ἀμφιβολία ἀμφισβήτησις περὶ ῥητὸν ἐκ προσωδίας ἢ διαστάσεως συλλαβῶν γινομένη· ἐκ μὲν προσωδίας, οἷον ἐταῖρα χρυσία εἰ φοροίη, δημοσία ἔστω, πεφώραται τις φοροῦσα, καὶ ἡ μὲν τὰ χρυσία φησὶν εἶναι δημόσια, προπαροξυτόνως ἀναγινώσκουσα τὸν νόμον, οἱ δὲ οὐ τὰ χρυσία ἀλλ' αὐτὴν δημοσίαν εἶναι, παροξυτόνως ἀναγινώσκοντες· περὶ δὲ διάστασιν συλλαβῶν, οἷον δύο ἦσαν τῷ παῖδες, Λέων καὶ Πανταλέων· διέθετο οὕτως· ἔχετω τὰ ἐμὰ πανταλέων, καὶ ἑκάτερος ἀντιποιεῖται πάντων, ὃ μὲν ὑφ' ἐν ἀναγινώσκων Πανταλέων, ὃ δὲ διιστὰς πάντα, εἶτα Λέων. Ταύτας μὲν οὖν οὕτως ἐπιγνωσόμεθα, τὴν δὲ μετάληψιν οὐκέθ'

ὁμοίως, ἀλλ' ὅταν ἡ ζήτησις ἢ περὶ τοῦ εἰ δεῖ τὸν ἀγῶνα εἰσελθεῖν· ἐν γὰρ μεταλήψει οὔτε εἰ ἔστι τι προηγουμένως ζητήσεις, καθάπερ ἐν στοχασμῷ, οὔτε τί ἐστι, καθάπερ ἐν ὄρω, οὔτε ὁποῖόν τί ἐστιν, ὡς ἐν τοῖς λοιποῖς, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, εἰ δεῖ ζητῆσαι τι τούτων· παραγραφὴ γὰρ ἐστι. δύο δὲ αὐτῆς εἶδη· ἡ μὲν γὰρ ἐστὶν ἔγγραφος ἀπὸ ῥητοῦ τινος λαμβάνουσα τὴν ζήτησιν, ἡ δὲ ἄγραφο ς· καὶ ἡ μὲν ἔγγραφός ἐστιν ἀπαγωγὴ τῆς εὐθυδικίας κατὰ παραγραφὴν ἀπὸ ῥητοῦ τινος, περὶ οὗ ἡ ζήτησις· οἷον δις περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι, φόνου κρινόμενός τις ἀπέφυγεν, ὕστερον αὐτῷ χρωμένῳ ἀνεῖλεν ὁ θεὸς 'ἀνδροφόνοις οὐ χρῶ' καὶ πάλιν φεύγει· κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἡ πρώτη ἐξέτασις, εἴθ' ἔπεται τὸ στοχαστικόν, εἰ ἐφόνευσέ που. ἡ δὲ ἄγραφος ἔστι μὲν ἀπαγωγὴ τῆς εὐθυδικίας καὶ αὕτη κατὰ παραγραφὴν ἀπὸ ῥητοῦ, τὴν ζήτησιν δὲ οὐ περὶ τὸ ῥητὸν ἔχει, ἀλλὰ περὶ τι τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα, τόπον ἢ χρόνον ἢ πρόσωπον ἢ αἰτίαν ἢ τρόπον, ὅταν τὸ μὲν πρᾶγμα συγχωρῶμεν, ἐν δὲ τι τούτων αἰτιώμεθα μεταλαμβάνοντες· οἷον ἐξῆν ἀποκτινύναι καὶ τὸν μοιχὸν καὶ τὴν μοιχευομένην, τὸν μοιχὸν ἀποκτείνας τις μόνον χρόνῳ ὕστερον ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ μοιχοῦ δακρύνουσαν εὐρὼν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα καὶ φόνου φεύγει· τὸν γὰρ τόπον ἐνταῦθα καὶ τὸν χρόνον αἰτιώμεθα δήπουθεν. Τὰς μὲν οὖν λεγομένας στάσεις οὕτως ἐπιγνωσόμεθα· περὶ δὲ τῆς καθ' ἐκάστην διαιρέσεως ἥδη λεκτέον. εἰδέναι μέντοι χρή, ὡς τὰ περὶ στοχασμοῦ λεχθησόμενα, περὶ οὗ δὴ πρῶτον ἀναγκαίως λελέγεται, σχεδὸν εἰς ἅπαντα συντελεῖ τὰ μετὰ ταῦτα· διὸ καὶ εἰκότως μακρότερα ἔσται. ^[145]

3 (t1) ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ Περὶ στοχασμοῦ. Ὁ στοχασμὸς τοίνυν διαιρεῖται, ὅτε καὶ πρόσωπα ἔχοι καὶ πράγματα κρινόμενα, παραγραφικῶς ἔστιν ὅτε, ἐλέγχων ἀπαιτήσῃ, βουλήσῃ, δυνάμει, τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀντιλήψῃ, μεταλήψῃ, μεταθέσῃ αἰτίας, πιθανῇ ἀπολογία, ποιότητι κοινῇ. Τὸ παραγραφικὸν γίνεται κατὰ τρόπους τέσσαρας· ἥτοι ἀπὸ τοῦ λείποντος, οἷον ἀσώτου πατὴρ ἀφανὴς γέγονε, καὶ φόνου φεύγει· ἀξιῶσιν γὰρ δεικνύναι πρῶτον, εἰ ἀνήρηται. ἡ ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος, οἷον δέκα νέοι συνῶμοσαν μὴ γῆμαι καὶ φεύγουσι κακοῦ βίου· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἀξιῶσιν κρίνεσθαι ἰδίᾳ. ἡ ὅτι, ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν, οὐ δεῖ κρίνεσθαι, ὡς ὁ τρισαριστεύς, οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι, προδοσίας φεύγων. ἡ κατὰ χρόνον, οἷον δειλοῦ παῖς ἡρίστευσε, καὶ μοιχείας κρίνει τὴν γυναῖκα· τοσούτοις γὰρ φησὶν ὕστερον χρόνοις μὴ δεῖν κρίνεσθαι. —Τοῦτο δὲ ἀπὸ μὲν ῥητοῦ τινος εἰ γίγνοιτο, ἰσχυρόν ἐστι καὶ τελεία γίνεται παραγραφὴ· ἄλλως δὲ ἀσθενὲς μὲν ἐστὶ, συλλαμβάνει δ' οὖν τι σμικρὸν τῷ χρωμένῳ. τοῦ δὲ ἀπὸ ῥητοῦ παράδειγμα, ὃ δὴ φαμεν τελείαν εἶναι μετάληψιν καὶ παραγραφὴν· κριθεὶς τις φόνου ἀπέφυγεν, ὕστερον χρωμένῳ αὐτῷ ὁ θεὸς ἀνεῖλεν 'ἀνδροφόνοις οὐ χρῶ', καὶ πάλιν φεύγει· 'δις γὰρ περὶ τῶν αὐτῶν κωλύουσιν οἱ νόμοι κρίνεσθαι', παραγράφεται οὖν καὶ γίνεται τὸ πρῶτον ζήτημα νομικὸν ἐκ παραγραφῆς. Ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις διπλῇ ἐστίν· ἡ γὰρ εἰσὶν οἱ μάρτυρες ἡ οὐ· οἷον μνωμένῳ τινὶ κόρην ἢ μήτηρ ἔφη τῆς κόρης θάπτον τεθνήξεσθαι αὐτὴν ἢ ἐκεῖνῳ δοθήσεσθαι, ἀπέθανεν ἐπὶ σημείοις φαρμάκων ἢ παῖς, εἴτα βασανίζων ὁ πατήρ τὰς θεραπαινίδας περὶ μὲν τῆς φαρμακείας ἀκήκοε πλεον οὐδέν, μοιχείαν δὲ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν μνηστῆρα, καὶ φαρμακείας κρίνει τὴν γυναῖκα. ἐνταῦθα γὰρ εἰσὶν οἱ μάρτυρες, αἱ θεραπαινίδες δηλονότι· οὐκ οὖν ἀπαιτήσῃ τοὺς μάρτυρας, ἀλλὰ διαβαλεῖ, ὅτι μὴ δεῖ πιστεύειν· φύσει γὰρ ἐχθρὸν τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις, καὶ ὅτι 'οὐδὲ τοὺς ἐλευθέρους πάντας ἀξιοπίστους ὑπολαμβάνοντες σχολῇ γ' ἂν τοῖς δούλοις πιστεύσαιμεν', καὶ πλείονα δ' ἂν εὐροις. δεῖ δὲ καὶ ἀντιτιθέναι τοῖς μάρτυσι τοὺς μάρτυρας, πότεροι μᾶλλον ἀξιοπιστότεροι, καὶ ἀντεξετάζειν, ὡς ἐν τῷ Κατὰ Κόνωνος ὁ Δημοσθένης. τουτὶ γάρ σοι καθόλου περὶ μαρτύρων ἔστω τεχνικὸν θεώρημα, ἡ διαβάλλειν αὐτούς, ὅτι πρὸς χάριν ἢ δι' ἔχθραν ἢ διὰ τινα οἰκειότητα αὐτοῦ μαρτυροῦσιν ἢ διὰ κέρδος τι οἰκεῖον, ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι δι' ἡλικίαν ἀξιοπίστους. —Εἰ δὲ μὴ εἶεν μάρτυρες, ὁ μὲν φεύγων χρήσεται ἀπαιτῶν αὐτοῦς τοῖσδε· προσώπῳ οἷον 'τίς ὁ δούσ', πράγματι

οἷον 'τί δούσ', τόπω οἷον 'ποῦ', τρόπῳ οἷον 'πῶς', χρόνῳ οἷον 'πότε', αἰτίᾳ οἷον 'διὰ τί', καὶ τούτοις χρήσεται πᾶσιν ἢ τοῖς ἐμπίπτουσιν· ὁ δὲ κατηγορῶν ἀποφανεῖ τὸν διὰ τῶν πραγμάτων ἔλεγχον ἀξιοπιστότερον τοῦ διὰ τῶν μαρτύρων· οὐτε γὰρ πεπεισμένα τὰ πράγματα οὐτε χαριζόμενά τῳ λέξει, ὥσπερ οἱ μάρτυρες πολλάκις, ἀλλ' οἷα ἔστι φύσει, τοιαῦτα καὶ ἐξεταζόμενα φαίνεται'. ^[45]

3 (50) Ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ γίνεται, δηλονότι τῶν ἐγκωμιαστικῶν· καὶ ὅτε μὲν εἴη τὸ πρόσωπον ὠρισμένον, πάντα σχεδὸν ἐμπεσεῖται, εἰ δέ τι τῶν ἄλλων, κατὰ τὰ εὐρισκόμενα χρησόμεθα, οἷον νέος πλούσιος· ἔχεις γὰρ ἐνταῦθα ἡλικίαν καὶ τύχην ἐξετάσαι καὶ τὰ παρακολουθοῦντα τούτοις. τὰ δὲ ἐγκωμιαστικά δηλονότι ἐστὶ τάδε· γένος, ἀγωγή, παιδευσίς, ἡλικία, φύσις ψυχῆς καὶ σώματος, ἐπιτηδεύματα, πράξεις, ὃ καὶ ἰσχυρότατον κεφάλαιον, τύχη οἷον πλούσιος ἢ πένης καὶ τὰ τοιαῦτα. ταῦτα δὲ ἐπ' ἀμφοῖν μὲν ἰσχύει ἀφ' ἑκατέρου μέρους ἐξεταζόμενα, καὶ ἐπὶ τῆς βουλήσεως καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως, μᾶλλον δὲ τινὰ ἐν τῷ ἑτέρῳ· ὥσπερ γὰρ τὰ τῆς τύχης οἰκειότερά ἐστι τῆς δυνάμεως, οὕτω καὶ τὰ τῆς ἡλικίας τῆς βουλήσεως. ὁρῶντα οὖν ταῦτα δεῖ πλεονάζειν, ἔνθα ἂν μᾶλλον οἰκειούμενόν τι αὐτῶν φαίνεται. —Βούλησιν δὲ καὶ δύναμιν ἐξετάζειν οὐχὶ τῶν κρινομένων μόνον προσώπων δεῖ, ἀλλ' ὅσαπερ ἂν ἔχη τὸ πρόβλημα· αὐτίκα τὸν τοῦς ἀποκηρύκτους τρέφοντα νέον πλούσιον καὶ φεύγοντα τυραννίδος ἐπιθέσεως ὁ κρίνων μάλιστα ἰσχύει τῆς ποιότητος τῶν ἀποκηρύκτων ἐξεταζομένης. διὸ δεῖ σκοπεῖν ἐν ἅπασι τοῖς στοχασμοῖς περὶ πάντων τῶν προσώπων, ἃ ἐπιδέχεται κρίσιν. Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἔστι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ κατηγόρου, γίνεται δὲ καὶ αὖξεται, ἀφ' ὧνπερ καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις· ἔστι δὲ τάδε· τίς, τί, ποῦ, πῶς, πότε, διὰ τί. —Κἂν μὲν ἦ τοῦ κατηγόρου μόνου ταῦτα, τὰ ἐξῆς ἔσται κεφάλαια πάντα πλὴν τῆς μεταλήψεως τοῦ φεύγοντος, εἰ ἐγχωροίη πᾶσι χρησθαι. — Ἐὰν δὲ κοινὰ ἦ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους—εὐρίσκεται γὰρ ποτε καὶ οὕτως ἔχων στοχασμός—, ἔσται καὶ τὰ λοιπὰ κεφάλαια κοινὰ ἀμφοῖν. παράδειγμα τοῦ κοινὰ ἔχοντος τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ἀπέκειτο κατὰ τινος γραφῆς τυραννίδος ἐπιθέσεως, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀριστεύσας ἤτησεν εἰς τὸ γέρας ἀναίρεσιν τῆς γραφῆς καὶ ἔλαβεν, ἐτυράννησεν ἐκεῖνος, καὶ καθελὼν αὐτὸν οὗτος συνειδότης φεύγει· τῇ μὲν γὰρ ἀναιρέσει τῆς γραφῆς καὶ τοῖς περὶ ταῦτα ὁ κατήγορος χρήσεται, τῷ δὲ ἀπεκτονέειν καὶ τοῖς περὶ τοῦτο ὁ φεύγων, καὶ δεῖ ἀμφοτέρους λῦσαι τὰ ἀλλήλων. —Μόνου δὲ τοῦ φεύγοντος γενέσθαι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀδύνατον. Ἡ ἀντίληψις οὐκ αἰεὶ ἐμπίπτει, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἀφ' ὧν αὐτὸς πεποίηκε κρίνηταί τις, πάντως ἐμπεσεῖται καὶ ἡ ἀντίληψις, ἐὰν δὲ ἀφ' ὧν ἄλλοι, οὐκέτι. ἔστι δὲ τοιοῦτον, οἷον ὅτι 'ἔξεστι καὶ οὐ κεκώλυται'. ^[95]

3 (100) παράδειγμα αὐτοῦ· νέος πλούσιος πάντας τοῦς ἀποκηρύκτους τρέφει καὶ τυραννίδος ἐπιθέσεως φεύγει· ἐρεῖ γὰρ ὅτι 'ἔξεστι τρέφειν, οὐς βούλεται τις'. Ἡ μετάληψις αἰεὶ ἐναντία ἐστὶ τῇ ἀντιλήψει, οὐκ ἐν στοχασμῷ μόνον, ἀλλ' ὅλως ἔνθα ἂν εὐρίσκηται· καὶ ἐὰν τὸ ἕτερον μέρος τῶν ἀντιδίκων ὁποτέρω οὖν τούτων χρήσεται, τῇ ἀντιλήψει λέγω ἢ τῇ μεταλήψει, τῷ ἑτέρῳ πάντως τὸ ἕτερον χρήσεται. —Γίνεται δὲ ἡ μετάληψις κατὰ τε ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν. καὶ ἡ μὲν ἔνστασις βίαιόν τί ἐστι—φήσει γὰρ μηδὲ ἐξεῖναι—· ἡ δὲ ἀντιπαράστασις κατασκευάζει, ὅτι, εἰ καὶ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τούτοις, οἷον μεῖράκιον καλλωπιζόμενον φεύγει πορνείας· βιάσεται ὁ διώκων μὴ ἐξεῖναι καλλωπίζεσθαι ἀνδράσιν, εἴτα ὅτι, εἰ καὶ ἔξεστιν, οὐχ οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τούτοις. ποτέρῳ δὲ πρότερον χρηστέον, τῇ ἐνστάσει ἢ τῇ ἀντιπαραστάσει, οὐ ῥάδιον εἰπεῖν· ἄλλοτε γὰρ ἄλλην διὰ τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων λαμβάνει τάξιν. δεῖ δὲ ὁρᾶν, μὴ σφόδρα ἀναιδὲς ἔν τισιν ἦ τὸ ἐξ ἀρχῆς φάσκεν μὴ ἐξεῖναι, δεύτερον δὲ τιθέμενον μᾶλλον ἰσχύειν δύναται, καὶ ὡς ἂν ἡ χρεῖα μᾶλλον ἀπαιτῇ μεθοδεύειν. Ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεσθαι· ἐκεῖνα δὲ ἥτοι ἐν λόγοις ἐστὶν ἢ ἐν ἔργοις ἢ ἐν πάθεσι. κἂν μὲν ἐν λόγοις ἦ, κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἢ μετάθεσις τῆς αἰτίας εἰσάγεται, οἷον νέος πλούσιος

νύκτωρ κωμάσας ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον ἐβόησε ῥαυρεῖτε, ὦ δεσμῶται· οὐκ εἰς μακρὰν λυθήσεσθε· καὶ φεύγει τυραννίδος ἐπιθέσεως ἐνταῦθα γάρ, ὁμολογῶν εἰρηκέναι, τίνι διανοίᾳ εἶπε, σκοπεῖν ἄξιοι. — Ἐὰν δὲ ἐν ἔργοις ἦ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἢ μετάθεσις τῆς αἰτίας θετικῶς ἐξετάζεται, οἷον πεφώραται τις ἐπ' ἐρημίας θάπτων νεοσφαγὲς σῶμα καὶ φεύγει φόνου· θέσιν γὰρ περνεῖ, ἐρεῖ γὰρ ὅτι ῥαλὸν τὸ τοὺς ἀτάφους θάπτειν. — Ἐὰν δὲ ἐν πάθει, συγγνωμονικῶς ἢ μετάθεσις τῆς αἰτίας γίνεται, οἷον συνεχῶς εἰς τὴν ἀκρόπολιν νέος πλούσιος ἀφορῶν δακρύει καὶ φεύγει τυραννίδος ἐπιθέσεως· ῥαλέσας γὰρ φησι ῥοὺς τυραννουμένους οὕτω διετέθη. Εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι ταῦτα μὲν πάντα ἐν πᾶσι στοχασμοῖς εὐρίσκεται, πλεονάζει δὲ ἕκαστον ἐν τῷ οἰκείῳ. — Ἐτι ἢ μετάθεσις τῆς αἰτίας, ἂν μὲν ἄφ' ὧν ἕτεροι πεποικήκασιν ἢ κρίσις γίνηται, ἔσται καὶ πεπλανημένη καὶ ἐναντία πῶς ἑαυτῇ, οἷον τρισαριστέως εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι, καὶ φεύγει προδοσίας· ἐρεῖ γὰρ θαυμάζοντας αὐτὸν ἐκείνους στήσαι ἢ προτρέποντας τοὺς παρ' αὐτοῖς ἢ ἐξιλουμένους αὐτὸν ἢ ἄλλως φθόνον κινήσαι βουλομένους· ταῦτα γὰρ πάντα εἶναι ἀληθῆ οὐ δύναται· διὸ φαμεν καὶ πεπλανημένα δεῖν χρώματα ἐν τῷ τοιούτῳ στοχασμῷ εὐρίσκεσθαι. Ἐὰν δὲ ἄφ' ὧν αὐτὸς πεποίηκε κρίνηται τις, ἢ ἐν τι ἐρεῖ ἢ καὶ πλείονα, ἀλλ' ἀκόλουθά γε ἀλλήλοις, οἷον νύκτωρ τις μεταιτῶν ληστείας φεύγει· ἐρεῖ γὰρ διὰ τοῦτο νύκτωρ, ὅτι αἰσχύνεται, καὶ ὅτι οὐ βούλεται δυσσιώνιστος εἶναι μεθ' ἡμέραν προσαιτῶν τοῖς ἐντυγχάνουσι, καὶ ὅτι μᾶλλον τηνικαῦτα διδόασιν οἱ ἄνθρωποι ἀνειμένους ἤδη τῇ γνώμῃ, καὶ εἴ τι τοιοῦτον· ταῦτα γὰρ πολλὰ ὄντα οὐκ ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις. ^[155]

3 (150) Ἡ πιθανὴ ἀπολογία ἀναστρέφουσά ἐστι πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· οἷς γὰρ ὁ ἕτερος χρήσεται ὡς σημείοις τοῦ εἶναι τι, τούτοις ὁ ἕτερος ὡς σημείοις χρήσεται τοῦ μὴ εἶναι τι, οἷον ῥοπου ἀφορᾷ καὶ δακρύεις, τυραννήσεις· καὶ μὴν εἰ ἔμελλον τυραννεῖν, οὐκ ἂν ἀφεώρων, ὥστε εἶναι καταφανής. — Τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο ἔστιν ὅτε ἐκλείπει· καὶ ἐκλείπει γε, ὅταν τὰ σημεία, ἄφ' ὧν ἡ κρίσις, ἀναγκαίως ἐπόμενα ἦ τῷ πράγματι, ἐφ' ὧ ἡ κρίσις, οἷον τῷ ἐπιτιθεμένῳ τυραννίδι ἀναγκαῖον ὄπλα παρασκευάσασθαι. σκέψαι τοῖνυν· σκηπτοῦ κατενεχθέντος εἰς τὴν Περικλέους οἰκίαν εὐρηνται χίλια πανοπλία, καὶ φεύγει τυραννίδος ἐπιθέσεως· οὐ δύναται εἰπεῖν ἐνταῦθα τὸ εἰ ἔμελλον τυραννεῖν, οὐκ ἂν ὄπλα παρεσκευασάμην. ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὁ κατήγορος καὶ ὀριστικῶς ἐξετάσει ἔστιν ὅτε, ὡς ἐπὶ τοῦ καλλωπιζομένου μεираκίου καὶ πορνείας φεύγοντος· αὐτὸ γὰρ τὸ καλλωπίζεσθαι καθ' ἑαυτὸ πορνείαν ἐρεῖ ὁ κατήγορος βιαίως. ἢ μέντοι πιθανὴ ἀπολογία κἀνταῦθα ἐκλέλοιπεν, ἀντισεπνεκτέον δὲ εἰς τὸ κατ' αὐτὴν κεφάλαιον τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τὸ πρᾶγμα· τούτῳ γὰρ ἔστι καὶ μόνῳ ἰσχυρίζεσθαι ἐνταῦθα οἷον ῥοὶ μὲν μέλλοντες τυραννεῖν ὄπλα παρασκευάζονται, οὐ μὴν οἷ γε παρασκευαζόμενοι καὶ τυραννίδι ἐπιτίθενται· ἔστι γὰρ καὶ ἄλλου τινὸς ἔνεκα παρασκευάσασθαι ὄπλα, καὶ πάλιν ῥοὶ μὲν πορνεύοντες καλλωπίζονται, οὐ μὴν οἷ γε καλλωπιζόμενοι πάντως καὶ πορνεύουσιν· ἔστι γὰρ καὶ δι' ἄλλο τι καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐρεῖ δηλαδὴ, ὅσα κἀν τῇ μετάθεσι τῆς αἰτίας. Ἡ κοινὴ ποιότης οἱ ἐπίλογοι εἰσι καὶ αἱ δευτερολογίαι. γίνονται δὲ ἐν παντὶ ζητήματι, οὐκ ἐν στοχασμῷ μόνον, ὑπὸ μὲν τῶν κατηγορῶν τοπικῶς μετὰ τὰς ἀποδείξεις κατατρεχόντων τοῦ ἐγκλήματος, οἷον κατὰ τυράννου ἢ πόρνου ἢ ὅ τι ἂν ἦ τὸ ἔγκλημα, καὶ ἐπανακεφαλαιουμένων γε ἕκαστα τῶν ἐπικαίρων, ὡς ὁ Δημοσθένης, οἷον «συλλογίσασθαι δὴ βούλομαι τὰ κατηγορημένα· ἀπέδειξα μὴδὲν ἀληθὲς ἀπηγγελκότα» καὶ τὰ ἐξῆς· ὑπὸ δὲ τῶν φευγόντων ἀνακεφαλαιουμένων μὲν καὶ αὐτῶν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, οὐχ ὁμοίως δὲ χρωμένων, ἀλλ' ἑλεεινολογουμένων τε καὶ πάθη κινούντων. ἐνταῦθα καὶ παραγωγαὶ χρήσιμοι τῶν παίδων καὶ γυναικῶν καὶ φίλων καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἃ ὁ κατήγορος ἀναιρήσει δηλαδὴ τῷ συμφέροντι. ^[195]

3 (200) κοινὰ δὲ ἀμφοῖν τὰ τελικὰ λεγόμενα κεφάλαια ἐνταῦθα, τὸ νόμιμον, τὸ δίκαιον, τὸ συμφέρον, τὸ δυνατόν καὶ ἔνδοξον. — Ὅλως τε οἱ ἐπίλογοι λαμβάνονται μὲν, ἄφ' ὧν περ καὶ τὰ προοίμια,

καὶ ἰσχύουσιν γε τὰ αὐτά· πάθους γὰρ ψυχῆς ἔνεκα εἰσάγεται ἄμφω, οἷον φόβου ἢ ὀργῆς ἢ ἐλέου ἢ φθόνου ἢ τινος τοιούτου. διαφέρει δὲ ἀλλήλων τῷ τὰ μὲν προοίμια παρασκευάζειν πρὸς τὸ δέξασθαι ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος τῆς ψυχῆς, τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἢ αὔξειν ἢ μειοῦν διὰ τῶν κεφαλαίων τὸ τε ἤδη τέλεον ἐξαίρειν. καὶ ἔτι ἐν τούτῳ διαφέρουσιν οἱ ἐπίλογοι καὶ τὰ προοίμια τῷ τοὺς ἐπιλόγους λελύσθαι τε ἤδη κατὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ ἐπὶ πλεῖον ἕκαστον προάγεσθαι τῶν εὐρισκομένων, ἀλλὰ μὴ διὰ βραχέων ὥσπερ ἐν τοῖς προοιμίῳ· ἀκριβέστερον δὲ ἐν τῷ περὶ προοιμίου λελέγεται ταῦτα. Ἡ μὲν δὴ τοῦ τελείου τε καὶ ἀπλοῦ στοχασμοῦ διαίρεσις αὕτη. εἰσὶ δὲ καὶ ἀτελεῖς τινὲς τῶν στοχασμῶν, καὶ αὗ διπλοὶ τέλειοι τε καὶ ἀτελεῖς, ἐν οἷς διπλῇ καὶ τῇ διαιρέσει χρώμεθα· περὶ ὧν λεκτέον. Ἀτελὴς ἐκ μόνων πραγμάτων συνεστὼς ἐστίν, ὅταν τὸ πρόσωπον μὴ ᾖ κρινόμενον ἐνὸς ὄντος τοῦ πράγματος, οἷον θάπτων τις νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ' ἐρημίας πεφώραται καὶ φόνου φεύγει. οὗτος βούλησιν μὲν καὶ δύναμιν οὐκ ἔχει, τοῖς δὲ ἄλλοις διαιρεῖται πᾶσιν ὁμοίως τῷ τελείῳ. Ἀτελὴς δὲ ἐκ μόνων προσώπων ἀπλοῦς οὐ γίνεται κατὰ γε ἐμὲ στοχασμός, καὶ τοῖς γε ἐπεσκευμένοις τὰ εἰρημένα ὀλίγῳ πρότερον περὶ τῶν κρινομένων πραγμάτων σαφέστατον εἶναι τοῦτο νομίζω. τεθείκασι δ' οὖν τινὲς ὡς ἀτελοῦς ἀπλοῦ παράδειγμα, λέγοντες μόνον τὸ πρόσωπον κρίνεσθαι ἐνταῦθα· ἀσώτου πατὴρ ἀφανὴς γέγονε, καὶ φεύγει φόνου. πρῶτον οὖν ἐρήσομαι αὐτούς, εἰ οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ μὴν ἔστι, τὸ ἐκποδὼν εἶναι τὸν πατέρα· τοῦτο δὲ οὐ τοῦ προσώπου ἀλλὰ τοῦ πράγματός ἐστιν. ἀλλὰ μετάθεσιν αὐτὸν τῆς αἰτίας οὐκ ἀπαιτήσομεν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο· εἰ δὲ μή, τίς ἔσται ἀπολογία; πῶς οὖν ἀγωνιεῖται μὴ ἔχων πρᾶγμα; τί δαί; τῇ πιθανῇ ἀπολογίᾳ οὐ χρήσεται; οἶμαι καὶ τοῦτο. πῶς οὖν ἀτελὴς ὁ τοιοῦτος; ἀλλ' ἦττον ἰσχύει τὰ πράγματα ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ θάπτοντι τὸ νεοσφαγὲς σῶμα· καὶ γὰρ ἐν πᾶσι στοχασμοῖς ἦττον ἰσχύει τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ὅταν ἀπ' ὧν ἄλλοι πεποιήκασι κρίνηται τις, ἄλλως τε καὶ ὅταν μὴ εἰς αὐτὸν ἀντικρυς ἀναφέρηται, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀρχιδάμου τοῦ κρινομένου δώρων, ἐπειδὴ ἔγραψεν ὁ Περικλῆς ἐν τοῖς λογισμοῖς εἰς δέον ἀνηλωκέναι πεντήκοντα τάλαντα. Ἀπλοῦς μὲν οὖν στοχασμός ἐκ μόνων προσώπων οὐκ ἔστι κατὰ γε ἐμὲ, διπλοῦς δὲ ἔστι. πρῶτον δὲ περὶ τοῦ τελείου διπλοῦ λεκτέον. ^[245]

- 3 (250) Διπλοῦς τέλειος γίνεται, ὅταν δύο πρόσωπα καὶ δύο πράγματα κρινόμενα ἔχῃ, οἷον Αἰσχίνης καὶ Δημοσθένης ἀπὸ τῆς παρὰ Φίλιππον ἦκοντες πρεσβείας ἀντεγκαλοῦσι δώρων ἀλλήλοις, ἐπειδὴ ὁ μὲν χρυσίον εὔρηται κατορύττων, ὁ Δημοσθένης, ὁ δὲ ἀπολογίαν παραπρεσβείας γεγραφώς, ὁ Αἰσχίνης. ἐνταῦθα ἢ μὲν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις, ἐπειδὴ ἰσάζει, ἐκλέλοιπε, τοῖς δὲ λοιποῖς κεφαλαίοις ἐπ' ἀμφοτέρων χρηστέον διττῶς, οἷον 'ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἡβουλήθην παραπρεσβεῦσαι διὰ τόδε, σὺ μέντοι ἐβουλήθης ἂν διὰ τόδε', καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐν πρὸς ἐν ἀντιτιθέντες ἐξετάσομεν· τὸ γὰρ διελεῖν καὶ χωρὶς μὲν ἀπολογήσασθαι δι' ὅλων τῶν κεφαλαίων, χωρὶς δὲ κατηγορῆσαι πάλιν τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις οὐκ ἀγωνιστικὸν ἀλλὰ σφόδρα ὑπτιον· συμπλέκειν οὖν δεῖ. Διπλοῦς δὲ ἀτελὴς ἐκ μὲν τῶν πραγμάτων, ὅταν μόνον τὰ πράγματα κρίνηται, οἷον δύο ῥήτορες πρεσβεύσαντες παρὰ τύραννον καὶ ἐπανήκοντες ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσι δώρων, ἐπειδὴ ὁ μὲν χρυσίον εὔρηται κατορύττων, ὁ δὲ ἀπολογίαν παραπρεσβείας γεγραφώς· ἐνταῦθα γὰρ τὰ μὲν πρόσωπα ἰσάζοντα οὐκ ἐπιδέχεται ἐξέτασιν, τὰ δὲ πράγματα διαφέροντα ἐξετασθήσεται. πάλιν οὖν ἢ μὲν βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἐκλέλοιπε, τοῖς δὲ ἄλλοις ὁμοίως διαιρεθήσεται κεφαλαίοις, οἷσπερ καὶ ὁ τέλειος διπλοῦς, κατὰ ἀντεξέτασιν. Ἐκ δ' αὖ μόνων προσώπων διπλοῦς γίνεται στοχασμός, ὅταν μόνον τὰ πρόσωπα κρίνηται, οἷον ἐπὶ σημείοις φαρμάκων ἀριστεὺς ἐτελεύτα μητρὶν ἔχων καὶ αἰχμάλωτον παλλακίδα, καὶ ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλαις ἐνταῦθα μόνῃ ἢ βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἐξετάζεται, ἃ δὴ καὶ φύσει τοῦ προσώπου ἐστὶν ἴδια, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἰσάζει. Ἔστι παρὰ ταῦτα ἕτερα εἶδη στοχασμῶν διπλῶν τρία, οὓς καλοῦμεν συνευγμένους, ὃ τε ἐμπίπτων καὶ ὁ

προκατασκευαζόμενος καὶ ὁ συγκατασκευαζόμενος. καὶ ὁ μὲν ἐμπίπτων γίνεται, ὅταν ἐν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας ὁλόκληρόν τι ζήτημα ἐμπέσῃ καὶ ἀναγκαῖον γένηται καὶ αὐτὸ διελεῖν τελείως, οἷον ἔδει τὸν ἄλόντα προδοσίας δεδέσθαι παρὰ τῷ στρατηγῷ, μέχρις ἂν εἴπῃ τοὺς συνειδότας· ἄλους τις προδοσίας στρατηγὸς ἐδέδετο παρὰ τῷ συστρατῆγι, ὃ δὲ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὡς ἐπὶ τῇ γυναικὶ εὐρῶν καὶ συνειδότος φεύγει· ἐνταῦθα γὰρ μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους χρωμένου τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας τῇ ὅτι 'μοιχὸν ἀπέκτεινα' τοῦ φεύγοντος, εὕρηται ζήτημα ἕτερον τὸ εἰ ἐκεῖνον εἰκὸς δεσμώτην ὄντα μοιχεῦσαι καὶ εἰ τὴν γυναῖκα εἰκὸς τῷ τοιοῦτῳ ἑαυτὴν ἐπιδοῦναι, καὶ μετὰ τὴν τούτου διαίρεσιν πάλιν ἐπὶ τὴν τοῦ προτέρου στοχασμοῦ πιθανὴν ἀπολογίαν ὁ φεύγων ἤξει. — Προκατασκευαζόμενος δὲ γίνεται, ὅταν πρὸ τοῦ ζητήματος ἕτερον ἀναγκαῖον ἢ προκατασκευασθῆναί τι πρᾶγμα στοχαστικῶς ὡς ὃν ἢ οὐκ ὄν, οἷον πλούσιος στρατηγὸς πένητος ἐχθροῦ παιδᾶς <τρεῖς> ὡς προδιδόντας συνέλαβε καὶ τοὺς μὲν δύο μηδὲν ὁμολογήσαντας ἐν ταῖς βασάνοις ἀπέκτεινε, τὸν δὲ τρίτον πρὸ τῶν βασάνων ὁμολογήσαντα προδιδόναι, καὶ μὴ ἐπεξιόντα τὸν πατέρα κρίνει συνειδότος· ὅφ' ἐκατέρου γὰρ δεῖ πρότερον συσταθῆναι τοῦ μὲν πλουσίου τὸ εἶναι ἐκείνους προδότας, τοῦ δὲ πένητος τὸ μὴ εἶναι, μεθ' ὃ κατὰ συγχώρησιν δούς τὸ καὶ προδεδωκέναι ἐκείνους ὁ πένης τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀπολογήσεται. ^[310]

- 3 (300) — Συγκατασκευαζόμενος δὲ γίνεται, ὅταν τὰ σημεῖα τοῦ πράγματος δι' ἀλλήλων κατασκευάζεται, οἷον ἔδει τοὺς δεσμώτας λελύσθαι τοῖς Θεσμοφορίοις· μοιχείαν ὑπονοήσας τις πρὸς τὸν οἰκέτην τῆς γυναικὸς δῆσας ἐκεῖνον ἀπεδήμησε, λυθεὶς τοῖς Θεσμοφορίοις ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἀπέδρα ὁ οἰκέτης, μετὰ ταῦτα εὕρηται ὁ ἀνὴρ πεφονευμένος, καὶ συνειδότος ἡ γυνὴ φεύγει· τό τε γὰρ ὑπὸ τοῦ οἰκέτου αὐτὸν πεφονεῦσθαι διὰ τῆς μοιχείας κατασκευάζεται τό τε εἶναι τὴν μοιχείαν διὰ τοῦ ὕπ' ἐκείνου αὐτὸν ἀνηρῆσθαι καὶ ὅλως δι' ἀλλήλων, δηλὸν δὲ ὅτι καὶ μετὰ τῶν ἄλλων, τῆς τε ὑπονοίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ λῦσαι αὐτὸν τὴν γυναῖκα καὶ εἴ τι εἴη ἕτερον. διαφέρει δὲ τοῦ προκατασκευαζομένου, ὅτι ἐκεῖ μὲν κεχώρισται ἀλλήλων τὰ ζητήματα, ἐνταῦθα δὲ δι' ἀλλήλων κατασκευάζεται πάντα. Ὁ ἀπὸ γνώμης παρὰ τούτους ἐστὶ στοχασμός, ὃς ψιλῇ τῇ γνώμῃ ἐξετάζεται, φανεροῦ ὄντος καὶ τοῦ πράγματος καὶ τοῦ πράξαντος, οἷον ἐν δόξῃ μανίας μηρυιὰ τὸν μὲν υἱὸν ἔτρωσε, τὸν δὲ πρόγονον ἀπέκτεινε, καὶ ἀνενεγκοῦσα φεύγει φόνου. διαφέρει δὲ συγγνώμης ὁ τοιοῦτος στοχασμός, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐφ' ὃ μεθίστησιν ὁμολόγηται, οἷον ἔλεος ἢ βάσανοι καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐνταῦθα δὲ εἰ μέμνηνε ζητεῖται δήπου ἢ οὐ. Τάχα δ' ἂν παρὰ ταῦτα καὶ ἄλλα εἶδη στοχασμῶν εὐρεθῇ, περιττὸν δὲ εἰς ἄπειρον περιεργάζεσθαι· νομίζω γάρ, ὅποιον ἂν γένηται ἄλλο, διὰ τούτων πως συμπλεκόμενον εὐρίσκεσθαι, καὶ δηλὸν, ὡς τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπεσκεμμένοις οὐ χαλεπὴ γενήσεται καὶ ἡ ἐν ἐκείνοις διαίρεσις. Περὶ ὅρου. ^[339]

- 4 (7) Ὁ ὅρος διαιρεῖται προβολῇ, ὄρω, ἀνθορισμῷ, συλλογισμῷ, γνώμῃ νομοθέτου, πηλικότητι, πρὸς τι, μιᾶ τῶν ἀντιθετικῶν ἔστιν ὅτε, ἥτις εἰ ἐμπέσοι, εὐρεθήσεται καὶ μετάληψις καὶ ἀντίληψις εὐθὺς ἐπόμεναι, εἴτα ποιότητι καὶ γνώμῃ. Ἡ προβολὴ ἔστιν αὐτὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ὁ ὅρος χωρίζει τὸ πρᾶγμα καὶ γίνεται ἐκ τῶν παρειμένων τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· οἷον τύραννον ἔπεισε φιλόσοφος ἀποθέσθαι τὴν τυραννίδα καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας· ἡ προβολὴ ἔπαυσα τὴν τυραννίδα καὶ δεῖ λαμβάνειν μετὰ τὴν δωρεάν· τοῦτο δὲ δηλονότι αὐξων ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους θήσει. — Ὁ ὅρος ἐκ τῶν παρειμένων· οὐκ ἔστι τοῦτο τυραννοκτονῆσαι, ἀλλὰ ὀριεῖται τοῦτο εἶναι, ὃ παρεῖται, τὸ ἀποκτεῖναι αὐτόν. — Ὁ ἀνθορισμὸς πάλιν ἐκ τῶν πεπραγμένων, οἷον· οὐχί, ἀλλὰ τὸ παῦσαι τὴν τυραννίδα. — Ὁ συλλογισμὸς συνάγει ἄμφω· μηδὲν γὰρ ἀλλήλων διαφέρειν ταῦτα ἀγωνιεῖται ὁ τὴν δωρεάν δηλαδὴ αἰτῶν. καὶ καθόλου, ὃν τρόπον ἔφαμεν τὴν ἀντίληψιν τῇ μεταλήψει μάχεσθαι, τὸν αὐτὸν καὶ ὁ συλλογισμὸς τῷ ὄρω πανταχοῦ, καὶ ἔνθα ἂν ὁποτέρῳ γοῦν αὐτῶν ὁπότερον μέρος

χρήσεται, τῷ λοιπῷ τὸ ἕτερον χρήσεται πάντως. — Ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου ὑπ’ ἀμφοῖν πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον ἐξετασθήσεται. — Ἡ πηλικότης ὅτι μέγα τὸ γεγονὸς ἀποδείξει. — Τὸ δ’ αὖ πρὸς τι, ὅτι καὶ μεῖζον τὸ ἄνευ σφαγῶν καὶ θορύβου καὶ ταραχῆς παῦσαι τὴν τυραννίδα τοῦ μετὰ τούτων. — Ἡ δὲ ἀντίθεσις ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἐμπέπτωκεν, ἐπὶ δὲ ἄλλων εὐρίσκεται ζητημάτων πολλάκις, οἷον εὐνοῦχόν τις εὐρὼν ἐπὶ τῇ γυναικὶ ὡς μοιχὸν ἀπέκτεινε καὶ φόνου φεύγει· μετὰ γὰρ τὸ τίς ὁ μοιχὸς ζήτημα διὰ τῶν προειρημένων περανθὲν ἀντεγκαλέσει ὡς ἀξίῳ παθεῖν, ἃ πέπονθε. — Τοῦτ’ ὅμως ἐπεται ἀναγκαίως ἢ μετάληψις, ἥτις ἐστίν, ὅτι κρίνειν ἔδει καὶ κατηγορεῖν. — Μεταλήψεως δὲ εὐρεθείσης πάντως τις ἔσται καὶ ἀντίληψις, ὅτι ἐξῆν. — Ἡ ποιότης δὲ ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ λαμβάνεται· κἂν μὲν ἦ ὠρισμένον τὸ πρόσωπον, ἀπὸ πάντων δηλαδὴ τῶν ἐγκωμιαστικῶν, εἰ δὲ ἄλλως ἀόριστον, εἰ μὲν τῶν κρινομένων εἴη οἷον πατήρ ἢ τι τῶν προειρημένων ἐν τοῖς περὶ προσώπων, τὰ παρακολουθοῦντα σκεψάμενοι λέξομεν, εἰ δὲ ἀόριστον πάντη, ἀπὸ τοῦ νῦν πεπραγμένου στοχαστικῶς ἐξετάσομεν, τίς ἦν τὸν παρελθόντα χρόνον καὶ τίς ἔσται μετὰ ταῦτα, εἰ ἀφεθείη εἴθ’ ἄλοιή· ἐπ’ ἀμφοῖν γὰρ τὴν ποιότητα ἐξετάζομεν. — Ἡ γνώμη ὡσαύτως ὑπ’ ἀμφοῖν ἐξετασθήσεται, ποία γνώμη τόδε τι ἔπραξε, καὶ ποία γνώμη κατηγορεῖ ἢ ἀντιλέγει καὶ τὰ ὅμοια. ἢ μέντοι κοινὴ ποιότης συμπεπλεγμένως ἐνταῦθα τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου καὶ τῇ γνώμῃ ἐξετασθήσεται. ^[45]

- 4 (50) Ὡσπερ δὲ στοχασμῶν εἶδη πλείονα ἔστιν, οὕτω καὶ ὅρων· καὶ ἀπλοῦς μὲν ὁ προειρημένος, οἱ δὲ ἄλλοι διπλοῖ εἰσι. καὶ πρῶτός γέ ἐστιν ὁ ἀντονομάζων καλούμενος, ὅταν ὄνομα ὀνόματι ὁ φεύγων ἀντιτιθῇ, οἷον ὑφείλετό τις ἐξ ἱεροῦ ἰδιωτικὰ χρήματα καὶ ὡς ἱερόσυλος ὑπάγεται, ὃ δὲ κλέπτῃς εἶναι φάσκων διπλᾶ καταθέσθαι ἀξιοῖ. τοῦτον ὁμοίως τοῖς διπλοῖς στοχασμοῖς διαιρήσεις διπλοῖς τοῖς κεφαλαίοις, ἀντιτιθεῖς κεφάλαιον κεφαλαίῳ, οἷον ‘ἱερόσυλος εἶ, ἀλλ’ οὐ κλέπτῃς· κλέπτῃς μὲν γὰρ τόδε τί ἐστίν, ἱερόσυλος δὲ τόδε’, καὶ τοῖς ἐξῆς ὁμοίως. καὶ ὁ φεύγων δὲ παραπλησίως ἀναστρέψας χρήσεται τῷ λόγῳ. Δεύτερος ὁ κατὰ σύλληψιν ὀνομαζόμενος, ὅταν τοῦ φεύγοντος ἀντονομάζοντος ὁ διώκων καὶ τοῦτ’ ὡς κἀκεῖν’ ὑπεύθυνον αὐτὸν εἶναι λέγῃ τῷ ὀνόματι. πάνυ δὲ οὗτος ἔοικε τῷ ἀντονομάζοντι· ὅπῃ δὲ διαφέρει, θέντες τὸ παράδειγμα ὡς δεῖ λέξομεν. πρεσβεύων τις παρέθετο τῷ στρατηγῷ τὴν θυγατέρα, ἐβιάσατο αὐτὴν ἐκεῖνος, καὶ δημοσίων μὲν ἀδικημάτων ὁ πατήρ αὐτὸν ἐπανελθὼν κρίνει, ὃ δὲ τὰς μυρίας κατατίθεσθαι ἀξιοῖ· τοῦτο γὰρ ὠριστο τῷ βιαίῳ. ἐνταῦθα λέγοντος τοῦ φεύγοντος ὅτι ‘βίαιός εἰμι, ἀλλ’ οὐ δημοσίᾳ ἡδίκηκός’, ἀμφοτέροις ὑπεύθυνον αὐτὸν εἶναι φησιν ὁ διώκων, καὶ τῇ βίᾳ καὶ τῷ δημοσίῳ ἀδικήματι. ἂν γὰρ μὴ φάσκη αὐτὸν βεβιάσθαι, δηλαδὴ ἀφίησι καὶ τοῦ δημοσίου ἀδικήματος· εἰ γὰρ μὴ εἴη βία, δηλαδὴ οὐδὲ δημόσιον ἀδικήμα. διὰ τοῦτο οὖν συμπλέκεται ἐκάτερον· ἄλλως γὰρ οὐ δύναται δημοσίων ἀδικημάτων κατηγορεῖν, ἢν τῆς βίας αὐτὸν ἀνίη. τοῦτο καὶ Δημοσθένῃς ἐν τῷ Κατὰ Μειδίου πεποίηκε· φάσκοντος γὰρ τοῦ Μειδίου ὕβριν εἶναι καὶ ἰδιωτικόν, ἀλλ’ οὐ δημόσιον ἀδικήμα περὶ τὴν ἐορτήν, συνάγει ἐκάτερα, καὶ τὸ τῆς ὕβρεως καὶ τὸ περὶ τὴν ἐορτὴν ἀδικεῖν, ἵνα μὴ [τὸ] τῆς ὕβρεως ἀφείς ἀπολύσῃ καὶ τοῦ περὶ τὴν ἐορτὴν ἀδικεῖν· μὴ γὰρ προῦφεστῶσης τῆς ὕβρεως οὐδὲ τὸ περὶ τὴν ἐορτὴν ἀδικεῖν συνίσταται. — Ἐν δὲ τῷ ἀντονομάζοντι ἀναιρεῖ τὸ ἕτερον, οἷον ‘οὐκ εἶ κλέπτῃς, ἀλλ’ ἱερόσυλος’. καὶ ἡ διαφορὰ, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἀκολουθεῖ φύσει τὸ πρᾶγμα τῷ ἐγκλήματι, οἷον τῷ ἱεροσύνῳ κλέπτῃ εἶναι ἀναγκαῖον, ὁ γὰρ ἱερόσυλος κλέπτῃς ἱερῶν ἐστὶ δήπου χρημάτων· τῷ μέντοι δημοσίᾳ ἡδίκηκός τι οὐχ ἔπεται τὸ βίαιον εἶναι, ἔστι γὰρ καὶ ἄλλως ἀδικῆσαι δημοσίᾳ. διόπερ ἐνταῦθα μὲν ὁ διώκων ἀμφοτέρα συλλαμβάνων ἐρεῖ, ἐκεῖ δὲ τὸ ἕτερον χωρίζει. τοῦτο οὖν πλέον ἔχει κεφάλαιον οὗτος ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ ἀντονομάζοντος, καὶ διαφέρουσα δηλαδὴ καὶ ἡ διαίρεσις γίνεται διὰ τοῦτο πρὸς τὸν ἀντονομάζοντα. Τρίτος ὁ κατὰ πρόσωπα διπλοῦς· γίνεται δέ, ὅταν πρᾶγμα ὁλόκληρον ὑπὸ δυοῖν ἢ πεπραγμένον ἢ ἄλλως δύο προσώποις τισὶν

ὑπάρχον, οἷον τὰς ἱερωσύνας τοὺς παῖδας διαδέχεσθαι· παῖδα ἔχων ἡρίστευσέ τις καὶ ᾗτησεν ἱερωσύνην τινὸς ἀφελέσθαι καὶ αὐτοῦ παῖδα ἔχοντος, ἔλαβε, τεθναῖσιν ἀμφοτέροι, καὶ ἀμφισβητοῦσιν οἱ παῖδες τῆς ἱερωσύνης· τίς γὰρ ὁ τοῦ ἱερέως παῖς οὕσης τῆς ζητήσεως, τῷ μὲν ἡ ἀρχὴ ὑπάρχει, τὸ γεγενῆσθαι ἐν τῇ ἱερωσίᾳ, τῷ δὲ τὸ τέλος, τὸ ἱερέα ἔτι ὄντα τεθνάναι αὐτῷ τὸν πατέρα. ^[105]

4 (100) καὶ τοῦτον δὲ παραπλησίως διαιρήσεις, κεφάλαιον ἀντιτιθεὶς κεφαλαίῳ. Τέταρτος ὁ ἐμπίπτων, ὅταν ὥσπερ ἐν στοχασμῷ μεταξὺ τῶν κεφαλαίων ἄλλο ἐμπέσῃ ζήτημα ὁλόκληρον, οἷον ἀμύητος ὄναρ ἰδὼν τὰ μυστήρια ἤρετό τινα, εἰπὼν ἃ εἶδεν, εἰ οὕτως ἔχοι· συγκατέθετο ὁ ἐρωτηθεὶς καὶ ὡς ἐξεῖπὼν ὑπάγεται· τί γὰρ τὸ ἐξεῖπεῖν οὕσης τῆς ζητήσεως καὶ ταύτης μέχρι τοῦ πρὸς τι προϋούσης, ἐμπεσεῖται καὶ τίς ὁ ἀμύητος ἄλλο ζήτημα. καὶ διαιρήσεις γε καὶ τοῦτο πᾶσι τοῖς ἐξῆς μέχρι τοῦ πρὸς τι, εἴτα κοινὰ ποιήσεις τὰ λοιπὰ κεφάλαια. Πέμπτον εἶδος οἱ δύο καλούμενοι ὅροι, ὃ γίνεται, ὅταν περὶ δύο ὀνομάτων ἐφ' ἑνὸς προσώπου ἡ ζήτησις ᾗ οὐκ ἀντονομαζομένων, οἷον τὸν καθαρὸν καὶ ἐκ καθαροῦ ἱεραῖσθαι· πατέρα τις μοιχὸν ἀποκτείνας εἵργεται ἱεραῖσθαι· ἡ γὰρ ζήτησις, τίς ὁ καθαρὸς καὶ τίς ὁ ἐκ καθαροῦ, καὶ χρὴ τὸ ἕτερον πρότερον τελείως ἐπελθόντα τοῖς κεφαλαίοις αὐθις ἐπὶ τὸ ἕτερον ἐξ ἀρχῆς ἰέναι. Ταῦτα περὶ ὅρου. Περὶ ἀντιλήψεως. ^[125]

5 (τ) Ἡ δὲ ἀντίληψις διαιρεῖται προβολῇ, μορίοις δικαίου, προσώπῳ, ὄρῳ καὶ τοῖς ἐπομένοις τῷ ὄρῳ μέχρι τοῦ πρὸς τι, αὐτῇ τῇ ἀντιλήψει, μεταλήψει, ἀντιθέσει, ἐτέρᾳ μεταλήψει, θέσει, ποιότητι καὶ γνώμῃ. Ἡ προβολὴ γίνεται, ὡς καὶ ἐν τῷ ὄρῳ. —Τὸ δὲ μόριον τοῦ δικαίου ταῦτόν μὲν ἐστὶ τῇ ἀντιλήψει, διαφέρει δέ, ὅτι ἐνταῦθα μὲν ἄνευ τε κατασκευῆς ἀπλῶς κατ' ἀρχὰς τίθεται καὶ ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ, ἐκεῖ δὲ ὡς ἐτέρως· οἷον ζωγράφος ναυάγια γράψας πρὸ τῶν λιμένων ἀνέθηκε καὶ μηδενὸς καταίροντος δημοσίων ἀδικημάτων φεύγει· ἡ μὲν προβολὴ φανερά, τὸ δὲ μόριον τοῦ δικαίου, εἰ μὴ δεῖ ἐπὶ τούτοις κρίνεσθαι, ἃ μηδεὶς κεκώλυκε νόμος. —Τὸ πρόσωπον 'εἰ καὶ δεῖ, ἀλλὰ δημοσίων γε οὐ τοὺς ἰδιώτας, τοὺς δὲ ῥήτορας ἢ τοὺς πρεσβευτὰς ἢ τοὺς στρατηγοὺς ἢ τὰ ὅμοια· οὗτοι γὰρ καὶ δύναιντ' ἂν ἀδικεῖν δημοσίᾳ, ὅτι καὶ δημόσια πράττουσιν, οἱ δὲ ἰδιῶται οὐδέν'. —Ὁ ὅρος ὅτι 'ἐπ' ἄλλοις αἱ τῶν δημοσίων ἀδικημάτων γραφαί, οἷον ναῦς προδοῦναι, τεῖχη, συμμάχους καὶ τὰ ὅμοια'. —Ἐπεταὶ οὖν ἀναγκαίως ὁ συλλογισμὸς 'καὶ ταῦτα κάκεῖνα δημόσιον ἀδίκημα καὶ οὐδὲν διαφέρει· πλειόνων γὰρ ὄντων τρόπων, καθ' οὓς ἂν τις ἀδικήσῃ, οὐκ, εἰ μὴ κατὰ πάντας τις ἀδικεῖ, διὰ τοῦτο ἀθῶος ἔσται, ἀλλ' εἰ καὶ καθ' ἓνα, δώσει δίκην', καὶ ἐπιχειρήσει δηλαδὴ. —Γνώμη νομοθέτου, εἰ ἐμπίπτει, χρήσεται ἐκάτερος πρὸς τὸ λυσιτελοῦν. —Ἡ πηλικότης, ὅτι μέγα τὸ γεγονός. —Τὸ πρὸς τι, ὅτι μεῖζον ἢ ἃ προβάλλεται, οἷον τοῦ τὰς ναῦς ἢ τὰ τεῖχη προδοῦναι τὸ ἐν σπάνει πάντων καταστῆσαι τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς καταίροντος τῶν ἐμπόρων. —Ἐν δὲ τούτοις, λέγω τῇ πηλικότητι καὶ τῷ πρὸς τι, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐμπίπτει ἀναγκαίως. —Πρὸς ἃ ἡ ἀντίληψις, ὡς ἐμάθομεν ἐν στοχασμῷ, ὅτι 'ἔξεστι καὶ οὐδεὶς κεκώλυκε νόμος'. —Εἴθ' ἡ μετάληψις, ἐνστάσει μὲν, εἰ ἐγχωροίη, ὅτι 'οὐδὲ ἔξεστιν', ἀντιπαραστάσει δὲ ὅτι 'εἰ καὶ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτοις οὐδὲ τοιαῦτα'. —Ἡ ἀντίθεσις ἐπὶ τούτου ἀντιστατικὴ γίνεται, οἷον 'ὑπὲρ τῶν πλεόντων πεποίηκα, ἵνα εἰδότες, οἷοις εἰκὸς αὐτοὺς περιπίπτειν κακοῖς, εἰ παρὰ καιρὸν πλείοιεν, φυλάττοντο'. —Ἐτέρα μετάληψις 'ἄλλως ἔδει συμβουλευεῖν'. —Καὶ τοίνυν εἰ ὁ διώκων κέχρηται μεταλήψει, χρήσεται καὶ ὁ φεύγων πάλιν ἀντιλήψει, οἷον 'ἕκαστος, ὡς δύναται, συμβουλεύει καὶ οὐ κεκώλυται, ὁ ῥήτωρ τοῖς λόγοις, τῇ τέχνῃ ὁ ζωγράφος'. —Καὶ γίνεται ἡ θέσις ἀκόλουθος ἡ γὰρ θέσις ἔστι νῦν ὅτι 'ἕκαστον δεῖ, ὡς δύναται, χρησίμον γίνεσθαι τῇ πόλει'. καὶ ὁ κατήγορος δὲ αὐτῇ χρήσεται ἔστιν ὅτε ἀναστρέψας, οἷον εἰ μὴ δεῖ ταῖς τέχναις ἀπλῶς καταχρησθῆαι ἐπὶ λύμῃ τῶν κοινῶν. —Ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη ὡς ἐξετάζεται, ἐν ὄρῳ μεμαθήκαμεν. ^[45]

Ταυτὶ δὲ οὐχ ὡς διαιροῦντες εἴπομεν —πολλὰ γὰρ παρεῖται—, ἀλλ' ὅσον ἐνδείξασθαι τὴν φύσιν τῶν κεφαλαίων. Ἔστι καὶ ἀντιλήψεων εἶδη πλείονα· καὶ ἀπλαῖ μὲν αὐτῶν δύο, διπλαῖ δ' αὖ προηγουμένως μὲν δύο, γίνονται δ' αὖ καὶ ἐπιπλοκαὶ τινες, ὡς καὶ πλείους εὐρίσκεισθαι. ἀλλὰ τὰ προειρημένα γε εἶδη μόνον μαθοῦσιν ὑπάρχει μὴ σφάλλεσθαι τῆς ὀρθῆς διαιρέσεως μηδὲ ἐν ἐκείνοις. διὸ καὶ περὶ τούτων λέξομεν. Τῶν οὖν ἀπλῶν ἢ μὲν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πεπραγμένου τὴν κρίσιν ἔχει, οἷον Ἀλκιβιάδης μετὰ τὰ κατὰ Κύζικον κατελθὼν, εἴτα ἔχων ἐν ἐκπώμασι τὰ περὶ Σικελίαν φεύγει δημοσίων ἀδικημάτων· αὕτη τοῖς προειρημένοις μόνοις κεφαλαίοις τέμνεται κατὰ τὰ ἐμπίπτοντα. —Ἡ δὲ ἀπ' αὐτοῦ τε τοῦ πεπραγμένου καὶ τινος ἐπισυμβεβηκότος ἐτέρου τὴν κρίσιν ἔχει, ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου τοῦ τὰ ναυάγια γράψαντος καί, ἐπεὶ μὴ καταίρουσί τινες, κρινομένου· καὶ αὖ ἐπὶ τοῦδε μετὰ Χαιρώνειαν ἔπεμψε Φίλιππος διδοὺς αἵρεσιν ἢ τοὺς δισχιλίους αἰχμαλώτους λαμβάνειν ἢ τοὺς χιλίους νεκρούς, ἔπεισε Δημοσθένης τοὺς χιλίους ἐλέσθαι νεκρούς καὶ ἀποκτείναντος Φιλίππου τοὺς αἰχμαλώτους δημοσίων ἀδικημάτων φεύγει. —Ἐν τοίνυν ταῖς τοιαύταις ἀντιλήψεσιν ἴδιον κεφάλαιον παρὰ τὰ προειρημένα ἐστὶ τὸ παραγραφικόν, δυνάμενον καὶ πρὸ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τίθεσθαι καὶ μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὅλως ὃν ἂν τρόπον λυσιτελεῖ· ἔστι δὲ τόδε 'ἐπὶ τίσι με κρίνεις; εἰ μὲν ἐπὶ τοῖς ὕστερον πραχθεῖσιν, οὐ δεῖ, ἐφ' οἷς ἄλλοι ποιοῦσιν, ἔτερον εὐθύνεσθαι, οὐδ' εἰ προσήκοντες εἶεν γένει, μήτι γε δὴ πολέμιοι καὶ μηδὲν προσήκοντες· εἰ δέ, ἐφ' οἷς ἐξ ἀρχῆς συνεβούλευσα ἢ ἔπραξα, τότε ἔδει ἀντιλέγειν ἢ εἴργειν. καὶ εἰ μὲν ἀντειπὼν ἠττήθης, βιάζῃ νῦν καὶ οὐκ ἐμοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ψηφισαμένων ἢ καὶ μὴ κωλυσάντων κατηγορεῖς; εἰ δὲ οὐκ ἀντεῖπες ἢ οὐκ ἐκώλυσας, ἦτοι ἔχων τι βέλτιον εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι παρήκας τοῦτο τότε καὶ δύσνους ὦν ἐξελέγχῃ τοῖς κοινοῖς, ἢ οὐδὲν εἶχες ἀντιλέγειν καὶ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος εἶ ὁμοίως ἐμοὶ τῶν ὕστερον ἀποβεβηκότων καὶ ἃ μηδενὸς προσδοκῆσαντος γέγονε, καὶ ἄξιος εἶ δίκην ὑπέχειν, εἰ δὴ κάμῃ ἀξιοῖς'. —Ἐτι ἐν ταῖς τοιαύταις ἀντιλήψεσι πρὸ τοῦ ἀντιθετικοῦ τοῦ ἐμπίπτοντος συγγνωμονικῶ πάντως χρηστὸν κεφαλαίῳ, οἷον 'οὐδεὶς οἶδε τὸ μέλλον· οὐκοῦν οὐδὲ ἐγὼ ἀγνοήσας ὑπεύθυνός εἰμι'. μεταχειριεῖται δὲ αὐτό, ὡς προσήκει, ὁ καὶ τῆς ὅλης τέχνης τῆς ῥητορικῆς ἐπιστήμων· οὐ γὰρ ἱκανὸν τὸ διελεῖν μόνον εἰδέναι, ὅπερ καὶ μόνον τουτὶ τὸ βιβλίον ἐπαγγέλλεται, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰδέναι μεταχειρίζεσθαι. Καὶ περὶ μὲν ἀπλῶν ἀντιλήψεων ταῦτα. Τῶν δ' αὖ διπλῶν ἢ μὲν ἐστὶ κατὰ συμπλοκὴν, ἢ δὲ κατὰ διαίρεσιν. ^[95]

5 (100) [t2] καὶ κατὰ συμπλοκὴν μὲν, ὅταν δυοῖν ὄντων τοῖν ἐγκλημάτοις μὴ δύνηται χωρὶς ἐκάτερον αὐτῶν εἶναι ἔγκλημα, μετὰ δὲ τῆς τοῦ ἐτέρου συμπλοκῆς, οἷον ταῖς πάντων γνώμαις ἀντιλέγων τις αὐτὸς οὐδὲν ἀποφαίνεται καὶ δημοσίων φεύγει ἐνταῦθα ὅτι μὲν δύο ἀντιλήψεις, δῆλον—καὶ γὰρ λέγειν καὶ μὴ λέγειν ἔξεστι—, καὶ αὖ ὅτι δύο ἀντιθέσεις ὁμοίως, οἷον 'ἀντιλέγω· δεῖ γάρ, ἐφ' οἷς ἀμαρτάνουσιν οἱ λέγοντες, ἀντιλέγειν', πάλιν 'οὐ λέγω· οὐδὲν γὰρ δεῖ περὶ τῶν μὴ κατεπειγόντων λέγειν'. ἀλλ' ἴδιον τοῦ εἶδους τούτου τὸ δεῖν ἀπολογουμένους μὲν διαιρεῖν καὶ χωρὶς περὶ ἐκάτερου ποιεῖσθαι τὸν λόγον, κατηγοροῦντας δὲ συμπλέκειν. — Κατὰ διαίρεσιν δὲ διπλῇ ἀντίληψις γίνεται, ὅταν δύο ἐγκλήματα ἢ δυνάμενα καὶ χωρὶς ἀλλήλων κρίσιν ἐπιδέχεσθαι, οἷον πολλὰς τις ἀμείβων γυναῖκας καὶ πολλοὺς τιθέμενος παῖδας κακοῦ βίου φεύγει. ἐνταῦθα ὁμοίως μὲν ὁ κατήγορος συμπλέκει, ὁ δὲ φεύγων διαιρήσει, δῆλον μέντοι, ὡς καὶ καθ' ἑαυτὸ ἐκάτερον ἐπιδεχόμενον κρίσιν αὐξήσεως μὲν ἔνεκα συμπλέκεται ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ, μειώσεως δ' αὖ χάριν διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ φεύγοντος· ἐν δὲ τῷ προτέρῳ οὐκ αὐτὸ τοῦτο τῆς αὐξήσεως ἢ τῆς μειώσεως ἔνεκα οὕτω γίνεται, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἄλλως κρίσιν δύναται ἐπιδέξασθαι τὸ πρᾶγμα ἢ τοῦτον εἰσαγόμενον τὸν τρόπον. Ἐφην δύνασθαι εἶναι καὶ πλείονα εἶδη ἀντιλήψεων. αὐτίκα τόδε τῶν προειρημένων διαφέρει, οἷον γραψάμενοί τινες μοιχείας ἀλλήλους, καθυφέντες τὰς γραφὰς ἡμειψαν τὰς γυναῖκας καὶ φεύγουσι κακοῦ βίου. πρῶτον μὲν γὰρ δύο πρόσωπά ἐστι τὰ κρινόμενα, ἔπειτα τέσσαρες ἀντιλήψεις καὶ αὗται παρ'

ἀμφοῖν, οἷον γράφεσθαι τινὰ ἔξεστι καὶ πάλιν ἀναιρεῖσθαι τὰς γραφάς, ἔξεστι γαμεῖν, ὅθεν βούλεται τις, καὶ ἀποβάλλεσθαι τὴν οὖσαν γυναικα· ταῦτα πάντα οὐ κεκώλυται, καὶ τούτων γε ἐκάστην ἀνάγκη λύειν τῷ κατηγορῶ. φανερά δὲ ἡ μέθοδος ἐπ’ ἀμφοῖν, ἐπὶ τε τοῦ κατηγοροῦ καὶ ἐπὶ τοῦ φεύγοντος, ἀπὸ τῶν προειρημένων. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα εἶδη ἀντιλήψεων, ἃ περιττὸν ἂν εἶη λέγειν νῦν· πᾶσαν γὰρ ἀντίληψιν τοῖς προειρημένοις ἂν τις ὁρθῶς ἐπόμενος διαιροίη. Περὶ τῶν ἀντιθετικῶν, ἀντιστάσεως, ἀντεγκλήματος, μεταστάσεως, συγγνώμης.

6 (t1) Αἱ ἀντιθετικαὶ πᾶσαι διαιροῦνται προβολῇ, ὅρῳ ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς ἐπομένοις τῷ ὅρῳ μέχρι τοῦ πρὸς τι, διανοίᾳ, αὐτῇ τῇ ἀντιθέσει, ἣ ἔστιν ὁμώνυμος τῇ στάσει αὐτῇ τοῦ ζητήματος, ἀντιστατικῇ ἢ ἀντεγκληματικῇ ἢ μεταστατικῇ ἢ συγγνωμονικῇ, ἑτέρα διανοίᾳ, μεταλήψει, πρὸς τι, ὅρῳ βιαίῳ, θέσει, ἑτέρα μεταλήψει, ἀντιλήψει, ποιότητι καὶ γνώμῃ. Ἡ προβολὴ φανερά ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων. τῷ δὲ ὀρικῷ ὅτε ἐμπίπτει ὁμοίως χρησόμεθα, καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἀντιλήψει προεῖρηται. καὶ μετὰ τὴν αὐξησιν δηλαδὴ τὰ ἀπ’ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστί, πρὸς ἃ τῇ διανοίᾳ ὁ φεύγων χρήσεται. —Παράδειγμα δὲ ἔστω τόδε· ἀριστεὺς πορνεύοντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε καὶ φεύγει φόνου. τὸ μὲν οὖν ὀρικὸν οὐκ ἐμπέπτωκε. μετὰ δὲ τὴν προβολὴν θήσει ὁ κατήγορος τὰ ἀπ’ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐπειδὴ μὴ ἐμπέπτωκε τὸ ὀρικόν. —Πρὸς ἃ ὁ φεύγων τῇ διανοίᾳ χρήσεται ἀξιῶν μὴ τὸ γεγονὸς μόνον ἐξετάζειν, ἀλλὰ καὶ μεθ’ ἧς γνώμης, πρῶτον μὲν ὅτι οὐ δύσνους ὦν οὐδὲ ἐπιβουλεύων τῷ παιδί, ἔπειτα ὅτι ἄκων μὲν ἀναγκαίως δέ. —Εἶτα ἡ ἀντίθεσις, ἐνταῦθα ἀντεγκληματικῇ ἐμπέπτωκεν, ὅτι ἄξιος ἦν, καὶ τόπον ἐρεῖ κατὰ πόρνον· ἐν πάσῃ γὰρ ἀντεγκληματικῇ ἀντίθεσις τοπικὴ γίνεται. ἐρεῖ δὲ τι καὶ ἀντιστατικόν, ὡς καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πεποίηκε τοῦτο τοῦ παθόντος. ὅλως τε πᾶσαι αἱ ἀντιθετικαὶ ἀλλήλαις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμπλέκονται, καὶ οὐ μόνον ἀλλήλαις ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν. —Ἡ ἑτέρα διάνοια τοῦ διώκοντός ἐστιν, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο ἀλλὰ δι’ ἄλλο τι. χρή δὲ γινώσκειν, ὅτι, εἰ καὶ μὴ ἐνταῦθα πάνυ οἰκεῖον τὸ κεφάλαιον, ἀλλ’ ἐν ἑτέροις οἰκειότατόν τε ὁμοῦ καὶ χρησιμώτατον εὐρίσκεται. —Ἡ μετάληψις, ὅτι ἄλλως, οὐχ οὕτως ἐχρῆν. —Τὸ πρὸς τι ἀμφοῖν ἐστὶ πότερον μεῖζον ἀνταποδεικνύντων τὸ εὐεργέτημα ἢ τὸ ἀδίκημα. —Ὁ βίαιος ὅρος ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστί. γνωριμώτερον δὲ ἔσται τὸ κεφάλαιον ἐπὶ τοῦδε τοῦ ζητήματος· ἐν λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ συμβουλευὼν ὁ στρατηγὸς ἐξιέναι καὶ μάχεσθαι οὐκ ἔπεισε, διέκοψε λαθῶν μέρος τι τοῦ τείχους, καὶ νενικήκασιν μὲν ἐξελθόντες, δημοσίων δὲ ὕστερον φεύγει. ὁ οὖν βίαιος ὅρος, εἰ μὴδὲ νίκη τοῦτο, ἀλλ’ ἄλωσης πόλεως καὶ κατασκαφῇ· καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὡς ἑτέρως, εἰ μὴδὲ διακόψαι τεῖχος τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ στήσαι πεπτωκός. —Ἡ θέσις οὖν ἔπεται ἀκολουθῶς ὅτι ‘δεῖ τὸν στρατηγόν, καθ’ ὃν ἂν ἐγχωρῇ τρόπον, εὖ ποιεῖν τὴν πόλιν καὶ ἀκόντων ἐνίοτε τῶν πολιτῶν δι’ ἄγνοίαν τοῦ βελτίστου καὶ βλάπτειν μικρὰ ἀντὶ μεγάλων· κοινὸν γὰρ τοῦτο ἐν πάσῃ ἀντιθέσει. —Ἡ ἑτέρα μετάληψις πάλιν τοῦ διώκοντός ἐστιν ‘ἐχρῆν αὐτὸ τοῦτο ἀνακοινοῦν τῷ δήμῳ, τοῖς ταξιάρχοις, τοῖς λοχαγοῖς’. —Ἡ ἀντίληψις ‘στρατηγὸς ἦν, καὶ ἐξῆν δήπου’ ἢ ὅτι ‘πατρί γε ὄντι ἐξὸν ἦν μοι βουλευσασθαι περὶ τοῦ παιδός’. [45]

6 (50) καὶ ὅλως τοῖς ἐμπίπτουσι χρησόμεθα, ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῶ. —Ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη ὡς γίνεται, ἐν ὅρῳ μεμαθήκαμεν. Ἐπειράθησαν δὲ τινὲς τῶν ἐπιγραψαμένων Τέχνην ῥητορικὴν τὸ περὶ διαιρέσεως μέρος αὐτῆς εἶδη τινὰ εἰπεῖν ἀντιστάσεων καὶ νῆ Δία γε τῶν ἄλλων ἀντιθετικῶν στάσεων, οὐχ ἵνα διάφορόν τινα οὖσαν τὴν διαίρεσιν ἐν αὐταῖς διδάξωσιν ἡμᾶς, καθάπερ ἡμεῖς ἐν τε ἀντιλήψει καὶ ἄλλοις πεποιήκαμεν—ἡ γὰρ ἂν ἴσως τινὸς ἦν ἄξιον—, ἀλλ’ ὅτι, φασίν, ἡ μὲν ἰδιωτικὴ, ἡ δὲ δημοσία, ἡ δὲ μικτὴ ἐστὶ, καὶ τοιαῦτά τινα. τὸ δὲ αὐτὸ ἀμάρτημα κάνταῦθα τῷ ἐν τοῖς περὶ ἰδεῶν καὶ τρόπων· τουτὶ γὰρ πάλιν τοῖς μὲν περὶ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου λόγου ἐπεσκεμμένοις χρήσιμον, θαυμάζω δέ, εἰ ἐγχωρεῖ τὸν περὶ διαιρέσεως ἔτι τοιαύτης ἀγνοοῦντα ἐκεῖνα εἰδέναι· μὴ γινώσκοντι δὲ τί ἂν ὄφελος γένοιτο τῆς διαφορᾶς τῶν ζητημάτων, ὅ τι ἰδιωτικὸν ἢ ὅ τι δημόσιόν ἐστιν; Ἔτι τὴν συγγνώμην ἀπὸ τῆς μεταστάσεως οὐ

τῷ ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ ἐχώρισαν τινές, ἀλλὰ ἀπλῶς τὰ μὲν εἷς τι τῶν ἔξωθεν μεθιστάντα τὸ ἀδίκημα πάντα μεταστατικά ἐιρήκασιν εἶναι, ἐάν τε χειμῶν ἐάν τε βάσανοι ἐάν τε ἄλλο τι τοιουτότροπον ἦ, τὰ δὲ εἰς ἴδιόν τι πάθος ψυχῆς μόνα συγγνώμης εἶναι ὥρισαντο, οἷον ἔλεον ἢ ὕπνον ἢ εἴ τι τοιοῦτον. καὶ ἴσως ταῦτα οὐ κακῶς διαφέρει δὲ οὐδὲν πλὴν τοῦ ὀνόματος τῆς συγγνώμης, ὥς κὰν ταῖς μεταστάσεσι πολλάκις ἂν τις χρήσαιτο καλῶς, κὰν ταῖς ὁμολογουμέναις συγγνώμαις πάλιν αὖ τῇ μεταστάσει τοῦναντίον χρήσεται. τοῦτι δὲ οὐ τοῦ διαιρετικοῦ εἶδους οἶμαι, τοῦ δὲ τοῖς καιροῖς εἰδέναι χρῆσθαι καὶ μεθοδεύειν ὀρθῶς τὰ νοήματα. Περὶ πραγματικῆς. ^[81]

7 (τ) Ἡ πραγματικὴ διαιρεῖται νομίμῳ, δικαίῳ, συμφέροντι, δυνατῷ, ἐνδόξῳ, τῷ ἐκβησομένῳ. Ἔστι δὲ ἢ μὲν ἔγγραφος, ἢ δὲ ἄγραφος· ἔγγραφος μὲν ἢ ἀπὸ ῥητοῦ τὸ ζήτημα ἔχουσα, οἷον ἐν τρισὶν ἡμέραις περὶ πολέμου βουλευέσθαι νόμος ἐκέλευεν, Ἐλάτειαν ἔχοντος Φιλίππου γράφει Δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξιέναι· ἄγραφος δὲ ἢ μὴ ἀπὸ ῥητοῦ, οἷον ἀξιοῖ μετὰ τὰ κατὰ Πύλον Κλέων Πύθιος καλεῖσθαι. Τὸ τοῖνυν νόμιμον ἐν μὲν τῇ ἐγγράφῳ μιᾷ τῶν νομικῶν ὑποπίπτει στάσεων καὶ κατ' αὐτὴν γε διαιρεθήσεται· αὐτίκα δὲ περὶ τῶν νομικῶν στάσεων λέξομεν. — Ἐν δὲ τῇ ἀγράφῳ τὸ ἔθος ὡς νόμιμον ἐξεταστέον, οἷον ὅτι 'καινὰ ἀξιοῖς καὶ οἷα καὶ ὅσα οὐδεὶς πω πρότερον'. ταῦτα δὲ πάλιν ἐνστάσει καὶ ἀντιπαραστάσει μεθοδεύσομεν, ἀντιπαραστάσει μὲν, οἷον Κλέων ἀξιοῖ μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ Πύθιος καλεῖσθαι· 'καινὰ ἀξιοῖς'· 'καινὰ ἀξιῶ'· καινὰ γὰρ καὶ τὰ πεπραγμένα'. ἐνστάσει δὲ 'εἴτα μέντοι οὐδὲ καινὰ'· καὶ γὰρ καὶ Περικλῆς 'Ολύμπιος ἐκλήθη'. ποτέρῳ δὲ πρότερον χρηστέον, τῇ ἐνστάσει ἢ τῇ ἀντιπαραστάσει, οἱ καιροὶ διδάσκουσιν, ὡς καὶ ἐν στοχασμῷ διωρισάμεθα. Τὸ δίκαιον μιᾷ τῶν δικαιολογικῶν ὑποπίπτει καὶ κατ' ἐκείνην γε διαιρεθήσεται, ὡς ἂν ἐγχωρῇ, τοῖς κεφαλαίοις. Τὸ συμφέρον διττόν ἐστιν, ὅτι χρήσιμον καὶ ὅτι ἀναγκαῖον, οἷον 'χρήσιμον προσλαβεῖν Ὀλυνθίους, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ μέγας ὁ Φίλιππος ἐλὼν ἐκείνους γένηται καθ' ἡμῶν'. τοῦτο δὲ διχῶς ἐξετάσεις, τί ποιοῦσιν ἡμῖν τόδε τι πρᾶγμα, περὶ οὗ ἢ βουλή, συμβήσεται καὶ τί μὴ ποιοῦσιν, ἐκάτερον δὲ αὐτῶν πάλιν τετραχῶς, οἷον 'εἰ μὲν ἐλοίμεθα αὐτό, τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἡμῖν ἀγαθὰ παραμενεῖ καὶ τὰ οὐκ ὄντα προσέσται, τὰ δ' αὖ ὑπάρχοντα φαῦλα ἀποτριψόμεθα καὶ τὰ οὐκ ὄντα οὐ προσληψόμεθα· εἰ δὲ μὴ ἐλοίμεθα, τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἀγαθὰ ἀπολείπεται, τὰ δ' οὐκ ὄντα μὲν προσγενησόμενα δ' ἂν οὐ προσέσται, καὶ πάλιν τὰ μὲν ὑπάρχοντα φαῦλα παραμενεῖ, τὰ δὲ οὐκ ὄντα προσέσται'. Τὸ δ' αὖ δυνατὸν ὑποδιαιρήσεις, πρῶτον μὲν ὅτι οὐ χαλεπὸν δεικνύς, ἐνστάσει χρώμενος· εἴτα ἀντιπαραστάσει, ὅτι, εἰ καὶ χαλεπόν, ἀλλ' ἀναγκαῖον, καὶ ὅτι δεῖ ὑπὲρ τῶν χρηστῶν καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑφίστασθαι, καὶ ὅτι ὑπὲρ τοῦ μὴ χαλεπωτέροις περιπεσεῖν· εἴθ' ὅτι καὶ ῥάδιον. ἐὰν δὲ περὶ πολέμου ἢ τινος τοιούτου ἦ, τὸ δυνατὸν ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τοῖς προσώποις σκόπει, ὡς ἐν Ὀλυνθιακῶν δευτέρῳ ὁ Δημοσθένης, πῶς ἔχει Φίλιππος, ὅτι ἄθυμεϊ, πῶς τὰ ἔξωθεν, οἷον Θετταλοί, Ἰλλυριοί, τὰ χρήματα, «οἱ περὶ αὐτὸν ξένοι καὶ πεζέταιροι» καὶ τὰ ἐξῆς. τοῦτ' δὲ ἀντέκειτο μὲν ἢ περὶ τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐξετάσεις, διότι δὲ παρήκεν αὐτὴν ὁ ῥήτωρ, ὁ τὸν λόγον ἐξετάζων κατὰ θεωρίαν δείξει δηλαδὴ· ἀλλ' ἢ γε διαίρεσις ἀπαιτεῖ, θαυμαστὸν δὲ οὐδέν, εἰ παρεῖται, ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τινὰ ἐκεῖ τε παραλείπεται κατὰ φύσιν καὶ ἡμεῖς πολλάκις παρελίπομεν οὐκ ἐν πραγματικῇ μόνον ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ.

[55]

7 (50) τὴν μὲν γὰρ ὁδὸν ἢ τέχνη δείκνυσιν τῆς διαιρέσεως, τῇ δὲ φύσει τοῦ πράγματος τὴν τέχνην προσακτέον κατὰ τὸ ἐγχωροῦν· τὸ μὲν γὰρ τῆς εὐρέσεώς ἐστι, τὸ δὲ τῆς κρίσεως· ἄλλως τε οὐχ ὅσα δ' ἂν εὖρωμεν, ἐροῦμεν, ἀλλ' ὅσα δ' ἂν κρίνωμεν εἶναι ῥητέα. Τὸ ἐνδοξον ὁμοίως τῷ συμφέροντι, οἷον 'τίς δόξα ὑπάρχουσα ἡμῖν παραμενεῖ καὶ τίς οὐκ οὕσα περιέσται, εἰ ποιοῖμεν ταῦτα, περὶ ὧν ἢ βουλή; καὶ τίνα ἀπωσόμεθα ἀδοξίαν οὖσαν καὶ τίνα οὐ προσληψόμεθα μὴ οὖσαν, προσδοκωμένην δέ; καὶ πάλιν εἰ μὴ ποιοῖμεν, τίνα αἰσχύνην οὖσαν οὐκ ἀπωσόμεθα καὶ

τίς οὐκ οὖσα καταλήψεται ἡμᾶς; καὶ τίς ὑπάρχουσα τε ἡμῖν δόξα διαφεύζεται καὶ μὴ ὑπάρχουσα προσγενομένη δ' ἂν οὐ προσέσται; Τὸ δὲ ἐκβησόμενον καθ' ὑπόθεσιν λαμβάνεται ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἀποβαινόντων, οἷον ὅτι, ἐάν τε κρατήσωμεν ἐάν τε μὴ, λυσιτελεῖ τὸ βοηθῆσαι, ἤδη δὲ καὶ τὸ ψηφίσασθαι μόνον· ὡς ἐν Φιλιππικοῖς οἷον «οὗτοι παντελῶς, οὐδ' εἰ μὴ ποιήσετε, νῆ Δία, ὡς ἔγωγε κρίνω, εὐκαταφρόνητον ἔσται, ἴν' ἢ διὰ τὸν φόβον εἰδῶς εὐτρεπεῖς ὑμᾶς ἀπόσχηται ἢ παριδὼν ταῦτα ἀφύλακτος ληφθῇ», καὶ πάλιν ὅτι 'χωρὶς ἡμῶν ἐάν τε ἡττηθῶσιν οἱ δεόμενοι ἡμῶν σύμμαχοι ἐάν τε κρατήσωσι, βλαβεροὶ ἐφ' ἑκάτερα', ὡς ἐν τῷ Ὑπὲρ Μεγαλοπολιτῶν. ^[80]

- 8 (τ) Ἡ μετάληψις πάλιν ἢ μὲν ἔγγραφός ἐστιν, ἢ δὲ ἄγραφος. καὶ ἡ μὲν ἔγγραφος τελεία τέ ἐστι παραγραφή καὶ τὸ πρότερον ζήτημα περὶ μίαν εὐρίσκεται στάσιν τῶν νομικῶν, περὶ ὧν αὐτίκα λέξομεν, ὡς εἴρηται· ἔστι δὲ ὅτε ὀρικῶς τέμνεται τὸ πρότερον ζήτημα· τὸ δὲ μετὰ τὴν παραγραφὴν καθ' ἑτέραν τινὰ διαιρεθῆσεται τῶν λογικῶν στάσεων. οἷον τὸν ἀντιλέγοντα νόμῳ εἴσω τῶν τριάκοντα τοῦ κυρωθῆναι ἡμερῶν ἀντιλέγειν, μετὰ ταῦτα δὲ μὴ ἐξέστω· πρεσβεύοντος τοῦ πένητος ὁ πλούσιος ἐχθρὸς ὧν εἰσήνεγκε νόμον τὸν εἴσω πέντε ταλάντων οὐσίαν κεκτημένον μὴ πολιτεύεσθαι μηδὲ λέγειν, ἐπανῆκε μετὰ τὰς τριάκοντα ὁ πένης καὶ ἀντιλέγειν βούλεται τῷ νόμῳ. ἢ προτέρα ζήτησις κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν γίνεται, πότε καὶ τίσιν εἴσω τῶν τριάκοντα ἡμερῶν προστάττει ἀντιλέγειν ὁ νόμος, καὶ ὅτι οὐ τοῖς πρεσβεύουσιν οὐδὲ τοῖς ἀποῦσι καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἢ δευτέρα δὲ κατὰ τὴν πραγματικὴν, εἰ νόμιμον τὸ εἰσενεχθὲν γράμμα, εἰ δίκαιον καὶ τὰ ἐξῆς. ἐμπέπτωκε δὲ ἐνταῦθα καὶ δευτερόν τι ὡς παραγραφικόν, οἷον 'οὐκ ἔχων τὰ πέντε τάλαντα οὐ δύνασαι λέγειν'· δηλὸν δέ, ὡς καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαντήσεται τῇ φύσει τοῦ πράγματος· ἔτι γὰρ τῆς ζητήσεως οὐσης περὶ τοῦ εἰ χρή δοκιμασθῆναι αὐτόν, οὐχ οἷόν τε ἤδη ὡς κυρίῳ χρῆσθαι. Ἡ δὲ ἄγραφος διαιρεῖται προβολῇ, παραγραφικῶ τῷ ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ, μεταλήψει, συλλογισμῷ, ὅρῳ, ἀντιθέσει, ἐτέρα μεταλήψει, ἀντιλήψει, θέσει, ποιότητι καὶ γνώμῃ. οἷον ἀριστεύσας τις ἤτησε πολίτου φόνον καὶ ἔλαβεν, εὔρηται προαπεκτονῶς αὐτόν καὶ φεύγει φόνου. ἢ προβολὴ 'ἀνδροφόνος εἶ'. —Τὸ παραγραφικὸν 'οὐ δώσω λόγον ὑπὲρ τοῦ παραδοθέντος μοι πρὸς ἀναίρεσιν ὑπὸ τοῦ δήμου'. — Ἡ μετάληψις 'οὐκ ἦν, ὅτε ἀνηρεῖτο, [οὐπω] παραδεδομένοσ'· τὸ γὰρ κατὰ τὸν χρόνον μεταλαμβάνει δηλαδή, καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα συγχωρεῖ, τὸ δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα κρίνει· ἐν ᾧ, ὅτι οὐδ' ἂν ἔδωκεν ὁ δήμος, εἰ παρῆν καὶ ἀντέλεγεν. —Ὁ συλλογισμὸς ὅτι 'οὐδὲν διαφέρει ἢ νῦν ἢ τότε'· λέγομεν δὲ οὐχ ὡς διαιροῦντες, ἀλλ' ὡς πρὸς ἔνδειξιν τῆς φύσεως τῶν κεφαλαίων, ἐπεὶ πολλὰ ἔστι τοῖς διαιροῦσιν ἐνταῦθα εἰπεῖν. —Ὁ ὅρος ὅτι 'πάμπλου διαφέρει'. —Ἡ ἀντίθεσις 'ὅπου καὶ ὁ δήμος αὐτοῦ κατεψηφίσατο, ἄξιος ἦν'. —Ἐτέρα μετάληψις ὅτι 'ἐχρῆν αὐτὸ τοῦτο εἰπόντα σε, ὡς ἀπέκτεινας καὶ ὅτι ἄξιος ἦν ἀποσφαγῆναι, [καὶ] αἰτεῖν ἄφεσιν'. —Οἷς ἀκόλουθος ἡ ἀντίληψις ὅτι 'ἐξῆν ὅπερ ἐβουλόμην αἰτεῖν, καὶ οὐχ ὑμᾶς ὀριστὰς δεῖ μοι εἶναι τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐχρῆν αἰτεῖν'. —Ἡ θέσις, εἰ δεῖ ταῦτα ἐπιτρέπειν ἢ οὐ δεῖ τοὺς ἀρίστους ἐπὶ τοῖς συκοφάνταις ποιεῖν'. —Ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Περὶ ῥητοῦ καὶ διανοίας. ^[49]

- 9 (τ) Ἡ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ζήτησις διαιρεῖται προβολῇ ῥητοῦ, τῇ διανοίᾳ, τῷ μὴ προσδιωρίσθαι, πάλιν διανοίᾳ τοῦ νομοθέτου, συλλογισμῷ, ὅρῳ, ἀντιθέσει, μεταλήψει, πρὸς τι, ὅρῳ βιαίῳ, θέσει, ἐτέρα μεταλήψει, ἀντιλήψει, ποιότητι καὶ γνώμῃ. Ἡ προβολὴ ἐστὶν αὐτὸ τὸ παρὰ τὸ ἔγγραφον γεγονός, οἷον ξένος εἰ ἀνέλθοι ἐπὶ τὸ τεῖχος, τεθνάτω, πολέμου ὄντος ἀνελθὼν τις ἡρίστευσε καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. ἢ τοίνυν προβολὴ ὅτι 'ἀνῆλθεσ'. —Ἡ διάνοια διττῶς ἐξετάζεται, τοῦ τε νομοθέτου καὶ τοῦ ὑπευθύνου· τοῦ μὲν νομοθέτου, οἷον πότε λέγει τοὺς ἀνελθόντας καὶ ἐπὶ τίνι καὶ διὰ τί, τοῦ δὲ ὑποκειμένου προσώπου τῷ ῥητῷ, οἷον 'οὐκ εἰ ἀνῆλθον δεῖ σκοπεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἧς γνώμης, καὶ ὅτι μὴ δυσνοίᾳ'. —Τὸ μὴ

προσδιωρισθαι τοῦ χρωμένου τῷ ῥητῷ ἐστίν, οἷον ‘οὐδὲν τούτων προσδιώρισεν ὁ νομοθέτης, ἀλλ’ ἀπλῶς εἶπε τὸν ξένον μὴ ἀνιέναι’. — Ἡ δὲ ἑτέρα διάνοια κοινὴ ἐστίν ἀμφοῖν· ὁ μὲν γὰρ φεύγων πρὸς τὸ μὴ προσδιωρισθαι ἀπαντῶν χρήσεται αὐτῇ, οἷον ‘οὐδὲν ὦτο δεῖν περὶ τῶν φανερῶν ὁ νομοθέτης διορίζειν κελεύων τοὺς ἐπ’ εὐνοίᾳ μὴ κεκωλύσθαι’. ὁ δ’ αὖ διώκων ἐρεῖ ὅτι ‘ἄτοπον ἡγήσατο ἀπλῶς ἐπιτρέπειν ἀνιέναι τοὺς ξένους’. — Ὁ συλλογισμὸς, εἰ μὴδὲν διαφέρει τὸ προσδιωρισθαι ἢ μὴ τῷ ἐγγράφῳ, ὃ καὶ ἄνευ ἐκείνου ἐστὶ φανερόν. — Ὁ ὅρος, ὅτι πλεῖστον διαφέρει καὶ πάντῃ. — Ἡ ἀντίθεσις αὐτὸ ἐστὶ τὸ γεγονός, καὶ πλεον ἔξει γε ὁ φεύγων ἐν αὐτῇ. — Ἡ μετάληψις, οἷον ὅτι ‘ἐτέρως ἔδει’, καὶ ὡς ‘ἔξῃν σοι ποιεῖν εὖ τὴν πόλιν, εἰ προηροῦ, καὶ μὴ παρανομεῖν’. — Τὸ πρὸς τι, ὡς ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς, πότερον μεῖζον τὸ εὐεργέτημα ἢ τὸ ἀδίκημα· καὶ ἔστι κοινὸν ἀμφοῖν. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ κεφάλαια οὕτως ὡς ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς ἐξετασθήσεται. Περὶ ἀντινομίας. ^[33]

10 (τ) Ἡ ἀντινομία ἔστι μὲν οἷον διπλοῦν τι ῥητὸν καὶ διάνοια, ὡς κὰν τῇ μεθόδῳ, καθ’ ἣν ἐπέγνωμεν τὰς στάσεις, ὠρισάμεν· καὶ τοῖς γε πλείστοις κεφαλαίοις κοινωνεῖ τῇ στάσει ταύτῃ διπλοῖς δηλαδὴ γινομένοις, ἔχει δέ τι καὶ ἴδιον, ὡς φανεῖται. Οὕτως δὲ διαιρήσεις· προβολῇ ῥητοῦ, διανοίᾳ, ἑτέρα προβολῇ ῥητοῦ καὶ πάλιν ἑτέρα διανοίᾳ. — Τῶν δὲ ἐφεξῆς κεφαλαίων τινὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκλείπει διὰ τὸ ἰσάζειν, οἷον ἔπεται μὲν τούτοις ὥσπερ ἐν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ τὸ μὴ προσδιωρισθαι καὶ ἡ ἑτέρα διάνοια τοῦ νομοθέτου καὶ ὁ συλλογισμὸς καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν ὅρος· ἰσάζειν δὲ πῶς δοκεῖ ταῦτα ἐπ’ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν παραπλησίως λέγεσθαι δυνάμενα, καὶ χαλεπὸν αὐτοῖς χρῆσθαι δυνηθῆναι. — Τὰ μέντοι μετὰ ταῦτα κεφάλαια δὴλά ἐστιν, οἷον ἀντίθεσις, μετάληψις, πρὸς τι, ὁ βίαιος ὅρος, ἡ θέσις, ἑτέρα μετάληψις, ἀντίληψις, εἴτα ποιότης καὶ γνώμη. — Ἰδιὸν δὲ ἀντινομίας κεφάλαιον παρὰ τὴν ἐν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ διαίρεσιν ἢ περὶ τοῦ πότερον περιέχει καὶ πότερον περιέχεται τῶν ῥητῶν ζήτησις, οἷον ποτέρου γενομένου μηδέτερον ἀναιρεθήσεται τῶν ῥητῶν· ὅπερ κεφάλαιον μετὰ τὸ πρὸς τι τεθήσεται. Ἀπὸ δὲ τοῦ παραδείγματος ἔσται φανερά πάντα, οἷον ὁ ἀποκήρυκτος μὴ μετεχέτω τῶν πατρῶν καὶ ὁ ἐπιμείνας χειμαζομένη νηὶ δεσπότης ἔστω τῆς νεώς, ἀποκήρυκτος ἐπιμείνας πατρῶα νηὶ χειμαζομένη κωλύεται δεσπόμενος αὐτῆς· ἡ προβολὴ τοῦ ῥητοῦ ‘ἀποκηρύκτω ὄντι σοι οὐ μέτεστι τῶν πατρῶν’. — Ἡ διάνοια ‘τότε λέγει δῆπουθεν, ὅταν ὡς κληρονομῶσιν, ὅταν ὡς διαδεξόμενός τι τῶν τοῦ πατρὸς κατὰ τοὺς περὶ τῶν παίδων νόμους ἀντιποιῇται τις, οὐχ ὅταν ὡς ἀλλότριος καὶ μὴδὲν προσήκων’. — Εἴτα ἔπεται ἡ ἑτέρα προβολὴ τοῦ νόμου, οἷον ‘ἄλλως τε καὶ ὅταν νόμος τοῦτο σαφῶς διδῶ τὸ κύριον εἶναι τὸν ἐπιμείναντα τῆς νεώς’. — Πρὸς ἣν ἡ ἑτέρα διάνοια ‘ἀλλὰ τῆνικαῦτα δίδωσιν, ὅταν μὴ πατρῶν ἢ τὸ κτῆμα, ὅταν ἀλλότριον, ὅταν μὴ ἀποκηρύκτος τις ἢ, ὅταν μὴ νόμῳ εἰργόμενος’. Εἴτα ἐστὶ τὸ μὴ προσδιωρισθαι· ὃ ὁπότερος ἂν χρήσεται, καὶ τῷ ἐτέρῳ ἔστι χρήσασθαι, καὶ ἰσάζει. τάχα δ’ ἂν τις αὐτὸ καὶ μεθοδεύσειε διαιρῶν· νῦν δὲ ἡμεῖς οὐ διαιροῦμεν, ἀλλὰ τὰ κεφάλαια δείκνυμεν, καὶ ἔστι φανερά. ἀκολουθῶς δὲ τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ καὶ ὁ ὅρος καὶ ὁ συλλογισμὸς ἰσάζει. — Ἡ μέντοι ἑτέρα διάνοια, ἣ ἐστὶ γνώμη τοῦ νομοθέτου, διαφόρως ὑφ’ ἑκατέρου μέρους ἐξετάζεται ἐπ’ ἀμφοῖν τοῖν νόμοιν, οἷον ‘διὰ τί τὸν ἀποκήρυκτον εἶργει ὁ νομοθέτης τῶν πατρῶν;’ ὁ μὲν διώκων ἐρεῖ ὅτι ‘νομίσας οὐκ ἄξιον εἶναι τὸν ἀπηχθημένον τῷ πατρὶ τῶν ἐκείνου τινὸς μετέχειν’, ὁ δὲ φεύγων ‘οὐχί, ἀλλ’ ἵνα καὶ καθ’ ἑαυτοὺς πονοῦντες καὶ παραβαλλόμενοι τοῖς κινδύνοις κτᾶσθαι ἀναγκάζονται καὶ τὴν βλακειάν, δι’ ἣν ἀπεκηρύχθησαν, καὶ τὴν τρυφήν ἀποθῶνται· ὃ νῦν ἐγὼ πεποίηκα ἐπιμείνας τῇ νηί’. ^[45]

10 (50) πάλιν ‘διὰ τί δίδωσι τῷ ἐπιμείναντι τὴν ναῦν;’ ‘ἵνα δὴ καρτεροῖεν τοῖς κινδύνοις οἱ ἐμπλέοντες’ ἢ ὅ τι ἂν εὐρίσκωσιν ἀμφοτέρω. Πολλάκις δὲ διεμαρτυράμεν, ὡς οὐ διαιρῶν λέγω νῦν, ὅσον δὲ πρὸς ἔνδειξιν τῶν κεφαλαίων ταῦτα ἐκτίθεμαι. Ἡ δὲ ἀντίθεσις διπλῇ παρ’ ἀμφοῖν, οἷον ‘ἀλλὰ ἀποκηρύκτος εἶ’, καὶ καταδρομὴ ἐνταῦθα τοπικὴ· ὃ δὲ ‘ἀλλ’ ἐπέμεινα τῇ νηί’, καὶ

ἔστιν οἷον ἀντιστατικόν τι ἐνταῦθα καὶ ἔκφρασις τῶν περὶ τὸν χειμῶνα. — Ἡ μετάληψις πάλιν διπλῇ· ὁ μὲν γὰρ ἀποκήρυκτος ἐρεῖ ὅτι ‘οὐ δικαίως ἂν εἰργοίμην τῆς νεώς, εἰ καὶ τοιοῦτος εἶην· οὐ γὰρ νῦν καιρὸς ταῦτα κατηγορεῖν’, ὁ δὲ ‘ἐφ’ ἑτέροις ἔδει ἀνδρίζεσθαι καὶ μὴ ἐπὶ τούτοις’. — Τὸ πρὸς τι, πότερον φυλάξαι βέλτιον τῶν νόμων, εἰ ἐγχωροίη λέγειν, ὅτι ὁ μὲν παλαιός, ὁ δὲ νέος, καὶ ὁ μὲν ὑπὸ Σόλωνος τεθείς, ἂν οὕτω τύχη, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦδε, καὶ ὁ μὲν κοινός, ὁ δὲ ἴδιος, καὶ ὁ μὲν περὶ τὰ μέγιστα ἔχων, ὁ δὲ περὶ τὰ μικρά, καὶ ὅτι τούτου μὲν λυθέντος μεγάλα ἢ πόλις βλαβήσεται, θάτερος δ’ εἰ λυθείη, βραχέα ἢ οὐδέν. — Ἐπὶ τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ ἴδιον μᾶλλον ἀντινομίας κεφάλαιον, πότερον τὸ περιέχον καὶ πότερον τὸ περιεχόμενον, οἷον ποτέρου γενομένου οὐδέτερος ἀναιρεθήσεται τῶν νόμων. κἀνταῦθα μὲν χαλεπῶς φανεῖται ἡ φύσις τοῦ κεφαλαίου, ἐπὶ δὲ τοῦ ζητήματος τοῦδε σαφέστερον ἔσται· δύο τις κατὰ ταύτῃ ἐβιάσατο κόρας, καὶ ἡ μὲν γάμον, ἡ δὲ θάνατον αἰρεῖται τοῦ βιασαμένου· ἡ γὰρ ἀξιοῦσα αὐτὸν τεθνάναι ἐρεῖ, ὅτι ἀμφοτέραις δώσει δίκην, εἰ τεθναίῃ, εἰ δὲ δὴ γήμη τὴν ἑτέραν, θάτερον μέρος ἄκυρον ἔσται τοῦ νόμου. — Ὁ βίαιος ὅρος ‘εἰ μὴδὲ τοῦ πατρός ἐστιν ἡ ναῦς, τοῦ δὲ κλύδωνος’ ἢ ‘εἰ μὴδὲ τοῦ πατρός, ἀλλ’ οὐδ’ ἑτέρου τινός’. — Ἡ θέσις δὲ καὶ τὰ ἐξῆς, εἰ ἐμπύπτοι, ἐξετασθήσεται ὡς ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς. Περὶ συλλογισμοῦ. ^[86]

- 11 (τ) Ὁ συλλογισμὸς διαιρεῖται προβολῇ πράγματος, τῷ ῥητῷ, τῷ συλλογισμῷ, ὄρω, γνώμη νομοθέτου, πηλικότητι, εἴτα ὄρω βιαίῳ, τῷ πρὸς τι, ἀντιθέσει ἔστιν ὅτε, ἥτις εἰ ἐμπέσοι, εὐρεθήσεται καὶ μετάληψις, ἥ ἔπεται πάντως ἢ ἀντίληψις, εἴτα ποιότητι καὶ γνώμη· καὶ ὅλως πλὴν τῆς ἐναλλαγῆς τῶν πρώτων κεφαλαίων ὁ συλλογισμὸς κατὰ τὸν ὅρον διαιρεῖται. Ἐπὶ δὲ τοῦ παραδείγματος ἔσται φανερώτερον, οἷον ὀνομαστὶ κωμωδεῖν ὁ νόμος ἐκώλυσεν, αὐτοπροσώπους εἰσάγων τις τοὺς κωμωδουμένους ὑπάγεται τῷ νόμῳ ὡς ὀνομαστὶ κωμωδῶν. — Ἡ προβολὴ τοῦ πράγματος ‘παρὰ τὸν νόμον κωμωδεῖς τοὺς πολίτας’. — Τὸ ῥητὸν ‘καὶ μὴν οὐκ ὠνόμασα οὐδένα· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κωλυόμενον’. — Ὁ συλλογισμὸς, εἰ μὴδὲν διαφέρει τοῦτο ἐκείνου. — Ὁ ὅρος, ὅτι πλεῖστον διαφέρει. — Ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου κοινή, τί βουλόμενος ἐκώλυσε τοῦτο ὁ νομοθέτης· ὁ μὲν διώκων ἐρεῖ ὅτι ‘ἀνελεῖν βουλόμενος τὸ ἀπλῶς καὶ ἀνευθύνως διαβάλλειν ὄντιναοῦν τῶν πολιτῶν, ἐφ’ ὅτῳ ἂν οὗτοι ἐθέλωσιν ἐγκλήματι’, ὁ δ’ αὖ φεύγων ‘οὐ διὰ τοῦτο’ ἐρεῖ, ‘ἀλλ’ ἐπιστρέφεσθαι μὲν αὐτοὺς διὰ τῆς κωμωδίας ἐβούλετο, οὐκ οὐκ ἀνείλε παντάπασιν τὴν κωμωδίαν· ὑπομνήματα δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα γεννησομένοις ἢ τοῖς τότε οὖσιν ἀνθρώποις λοιδορίαν περιέχοντα τῶν πολιτῶν τινος οὐκ ἐβούλετο εἶναι. μὴ ὄντων δὲ τῶν ὀνομάτων ἡ μὲν ἐπιστροφή γίνεται διὰ τῶν προσώπων, ἡ δὲ εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον μνήμη περιήρηται καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διαβολή’. — Ἡ πηλικότης ὡς ἐν τῷ ὄρω, ὅτι μέγα τὸ γινόμενον. — Ὁ δὲ βίαιος ὅρος, εἰ καὶ ὀνομαστὶ κωμωδεῖν τοῦτό ἐστι. — Τὸ πρὸς τι καὶ τὰ ἐξῆς πάντα καθάπερ καὶ ἐν τῷ ὄρω ἐξετασθήσεται. Πλείονα δὲ εἶδη ἔστι συλλογισμῶν, ἃ δὴ πάντα ὁμοίως διαιρήσεις ὅμως μέντοι ἐκκείσθω αὐτῶν παραδείγματα. γίνονται γὰρ ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἴσου ὡς ὁ προειρημένος, ἢ ἀπὸ τοῦ μείζονος, οἷον ἐξῆν ἀποκτινύναι τοὺς κατιόντας φυγάδας, μαστίξας τινὰ κατιόντα τις φεύγει παρανόμου τιμωρίας ‘ὁ γὰρ τὸ μείζον’, φησί, ‘δοὺς καὶ τὸ ἔλαττον ἔδωκεν’. ἢ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, οἷον τῷ ἀριστεῖ γέρας εἶναι, λιπόντα τινὰ τὴν τάξιν ἀπέκτεινεν ὁ στρατηγὸς καὶ φεύγει φόνου· οὐ γὰρ ἀπλῶς τῷ ἀντεγκλήματι ἀλλὰ μετὰ τῶν προειρημένων χρήσεται. ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος κατὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον, οἷον ἔξεστι στίζειν τοὺς μοιχοὺς, στίζων τις ἀπέκτεινε καὶ φόνου φεύγει· ‘ὁ γὰρ τὸ πρότερον’, φησί, ‘δοὺς καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον ἔδωκεν’. Περὶ ἀμφιβολίας. ^[45]

- 12 (τ) Ἡ ἀμφιβολία διαιρεῖται προβολῇ ῥητοῦ, ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ ῥητοῦ προβολῇ κατὰ τὸ ἀμφίβολον, διανοίᾳ τοῦ νομοθέτου, τῷ περιέχοντι καὶ περιεχομένῳ, ἀντιθέσει, μεταλήψει, θέσει, ποιότητι καὶ γνώμη. — Εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι, εἰ μὲν αὐτοτελὲς ζήτημα ἢ ἀμφιβολία εἴη, γλίσχρον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι καὶ κατὰ τὴν διαίρεσιν ὡσαύτως ὑπόψυχρον· μέρος δὲ εἰ γένοιτο ζήτηματος,

χρήσιμον τὸ περὶ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς γίνεται. ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ χρησμῶν καὶ λογίων πλαττομένοις ζητήμασι πᾶσι τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν εὐρίσκεται. Πρὸς οὖν ἐπίσκεψιν τῶν κεφαλαίων ἔστω ζήτημα τόδε· ἐταίρα χρυσία εἰ φοροίη, δημοσία ἔστω, πεφώραται φοροῦσά τις ἐταίρα χρυσία καὶ δημοσίαν τίς φησιν αὐτὴν εἶναι, ἢ δὲ οὐκ αὐτὴν εἶναι δημοσίαν φησί, τὰ χρυσία δέ. ἢ προβολὴ τοῦ ῥητοῦ 'δημοσίαν σε εἶναι κελεύει ὁ νόμος'. —'Ἡ ἑτέρα προβολὴ κατὰ τὸ ἀμφίβολον 'οὐκ ἐμὲ ἀλλὰ τὰ χρυσία'. —'Ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου ὑπ' ἀμφοῖν πρὸς τὸ λυσιτελοῦν ἐξετάζεται, οἷον 'τιμωρίας ἄξιον τοῦτο ὑπέλαβεν ὁ νομοθέτης', καὶ ὃ μὲν ἐρεῖ ὅτι 'τῆς μεγίστης', ἢ δὲ ὅτι 'τιμωρίας μὲν ἀλλὰ μετρίας, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων κατὰ λόγον τὰς τιμωρίας ἔταξε'. —Τὸ περιέχον καὶ περιεχόμενον, ὅτι τῆς μὲν ἐταίρας δημοσίας γενομένης καὶ τὰ χρυσία ἔσται δημόσια, τῶν δὲ χρυσίων μόνων γενομένων δημοσίων ἢ ἐταίρα ἀφεῖται. —'Ἡ ἀντίθεσις εὐθὺς ἔπεται· ἔστι γὰρ οἷον ἀντεγκληματική, κατὰ ἐταίρας λόγον περαίνοντος τοπικῶς τοῦ κατηγοροῦ. —'Ἡ πάλιν ἔπεται ἢ μετάληψις, οἷον 'εἰ καὶ ἐταίρα, ἀλλ' ἰδίαν ἔχουσά γε τῆς προαιρέσεως ταύτης ἐπιτιμίαν τὸ μὴ ὁμοίαν εἶναι ταῖς ἐλευθέραις μηδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι', καὶ ἅμα ἐλεεινολογῆσεται δηλαδὴ πενίαν προβαλλόμενος ἢ τι τοιοῦτον ὁ λέγων ὑπὲρ αὐτῆς. —'Ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. συμβέβηκε δὲ ἐν τούτῳ τῷ ζητήματι καὶ πλείονά γε τὴν ἐξέτασιν τῆς γνώμης εἶναι, εἰ καταφρονήσασα ἢ ἄλλως ἀγνοήσασα τὸν νόμον ἐφόρσε τὰ χρυσία. ^[35]